

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Лексична репрезентація сучасного англомовного аграрного дискурсу»

Виконала здобувачка вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
спеціальності 035 Філологія
(035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно),
перша – англійська)
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1

Мац Т. П.

Керівник: Яніна Тагільцева
Рецензент: Валентина Воскобойник

Полтава 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ДИСКУРС У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	9
1.1. Підходи до вивчення дискурсу	9
1.2. Типологія дискурсу	14
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА АГРАРНОГО ДИСКУРСУ	22
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ АНГЛОМОВНИЙ АГРАРНИЙ ДИСКУРС ЯК ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА	43
3.1. Елементи ономастики	43
3.2. Явища омонімії та полісемії	49
3.3. Колористична лексика	53
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Визначення дискурсу досі залишається у центрі уваги сучасних наукових обговорень, у цьому є його актуальність та наукова цінність. Предметом численних міркувань та дискусій стали комунікативні характеристики дискурсу та його функції у суспільній практиці. По суті, кожна людська діяльність має власний, характерний для неї дискурс (політичний, науковий, юридичний, економічний), у якому реалізуються здібності людини до рефлексії та комунікації. Інтереси лінгвістики нині суттєво змістилися зі структурного опису мови на функціональну. Вивчення законів про мову не торкалося користувачів мови. Відсутність правил використання накопичених знань про мову призвела до функціональних дисциплін, орієнтованих на людський фактор. Включення до наукової парадигми виробників мовних одиниць, різних параметрів мовних ситуацій сприяло розвитку теорії комунікації мовної взаємодії, що зумовило виникнення нових напрямів у лінгвістиці, нових об'єктів дослідження, нової мовної одиниці – дискурсу. Дискурс мислиться як субстанція, яка не має чіткого контуру та обсягу і перебуває у постійному русі. Оскільки дискурс носить динамічний характер, методи, що застосовуються під час аналізу слова чи речення як статичних сутностей, стабільних елементів системи, виявляються загалом непридатними щодо дискурсу. Та й самі зазначені одиниці, потрапивши у дискурс, виявляються далеко не стабільними, виявляють семантичну та формальну варіативність, багатозначність. Внутрішня організація дискурсу досі описується вченими різних наукових напрямів.

Питання дискурсивних практик висвітлюються в працях різних авторів-лінгвістів. Окремі проблеми в різний час в своїх працях розглядали такі лінгвісти, як Р. Водак, Ю. Габермас, Т. ван Дейк, Г. Кресс, А. Маколкін, Дж. Фіске, Р. Ходж. З кінця 80-х та на початку 90-х рр. ХХ ст. розробкою питань дискурсу почали займатися українські дослідники, а саме: Є.

Бистрицький, С. Павличко, С. Андрусів, В. Вовк, О. Білий, Т. Гундарова, А. Клепіков, Н. Костенко, Н. Сукаленко, Г. Почепцов.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана у межах основних напрямів науково-дослідних робіт кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін за темою: „Актуальні питання сучасної філології та особливості викладання мовних дисциплін в аграрному вищому навчальному закладі”.

Мета і завдання дослідження. Метою нашої наукової розвідки є окреслення різних теоретичних підходів до визначення поняття «дискурс» та існуючих класифікацій дискурсу в сучасному мовознавстві, дослідження специфіки аграрного дискурсу, а також сучасного англомовного дискурсу як лексичної системи.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- систематизувати та охарактеризувати існуючі в лінгвістиці підходи до окреслення поняття дискурсу;
- з'ясувати основні універсальні та специфічні властивості типів дискурсу в сучасному мовознавстві;
- дослідити специфіку аграрного дискурсу;
- описати елементи ономастики аграрного дискурсу;
- розкрити явищ полісемії та омонімії;
- визначити специфіку колористичної лексики.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є розкриття та опис сучасного англомовного дискурсу.

Предметом дослідження є опис лексичної репрезентації сучасного англомовного дискурсу.

Методологічні основи дослідження. Типологічний метод дослідження у лінгвістиці виділяє різні типи мовних систем та вивчає взаємозв'язки між ними. Основне завдання даної методології - класифікувати досліджувані лінгвістичні об'єкти за певними ознаками.

Метод логічного зіставлення. Метод логічного зіставлення - це

основний прийом філологічної аргументації. Його використовують у лінгвістичних курсових, дипломних та інших наукових працях, щоб доводити теоретичні висновки. Він допомагає порівнювати точки зору різних дослідників, знаходити слабкі та сильні сторони та доводити основні гіпотези.

Описовий метод Описові методики застосовують, щоб вивчати окремі одиниці та поняття мовної системи.

Гіпотетико-дедуктивний метод, розроблений стосовно лінгвістичних досліджень, дозволяє виявити семантику досліджуваних одиниць на основі послідовного застосування семантичного експерименту. З його допомогою можна уточнити значення слів (як російської, так і інших мов), що пропонується в тлумачних словниках, досліджувати їх семантико-когнітивні характеристики, побудувати модель концепту, представленого досліджуваною групою слів та багато іншого.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні та уточненні щодо окремих питань формулювання визначення дискурсу.

В процесі дослідження отримано теоретичні розробки, що виносяться на захист, зокрема:

- уточнено зміст поняття «дискурс». Можемо визначити його як окремий випадок тексту, що не має чіткого контуру та обсягу і перебуває у постійному русі;

- розширено групування фітонімів, що є складовими аграрних термінів відповідно до автентичних найменувань представників флори різних континентів.

Практичне значення одержаних результатів. полягає в тому, що результати дослідження можуть знайти застосування в курсах лексикології, стилістики, практичної граматики сучасної англійської мови, теорії та практики перекладу, а також міжкультурної комунікації.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що

містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження, доповідалися й одержали позитивну оцінку на ІХ Міжнародна науково-практична конференція «Study of world opinion regarding the development of science», 22-25 листопада 2022 р., Прага, Чехія.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 тези доповіді обсягом 0,2 друк. арк.

РОЗДІЛ 1

ДИСКУРС У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Підходи до вивчення дискурсу

Багато термінів, що застосовуються в науково-дослідницькій сфері, характеризуються багатогранно і суперечливо. До їхнього складу безумовно входить таке поняття, як дискурс. Кожна наука і науковий напрям підходить до вивчення дискурсу залежно від специфіки предмета. Він є складним багатогранним явищем, яке досліджувалось багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими, які працювали над дослідженням різносторонніх аспектів цього явища.

Під час розгляду наявних на цей момент значень слова «дискурс» слід підкреслити, що спочатку у французькій лінгвістичній традиції слово «дискурс» позначало мову взагалі, текст (фр. discours мовлення, тип мовлення, текст, тип тексту), і дискурс розглядався невідривно від свого лексичного значення й ототожнювався з мовленням або мовленнєвою комунікацією.

Вважається одним із комплексних для дефініції понять. Але, незважаючи на це, є часто вживаним і функціонально зручним терміном. Не дивлячись на те, що дослідження дискурсу тривають більше як півстоліття, чіткого визначення це поняття не отримало.

Спочатку слово «дискурс» у французькій лінгвістиці позначало мову взагалі або текст.

Вважається, що теорія дискурсу, бере свої витоки з концепції Е.Бенвеніста, який визначає дискурс, «як мовлення, привласнюване мовцем». Він провів межу між планом розповіді і планом мови, присвоєного людиною, яка говорить (discours). Тому розуміння дискурсу може бути зведене до самої процедури породження тексту мовцем. У теорії Е. Бенвеніста дискурс протиставляли об'єктивній розповіді.

Т.А. ван Дейком, якому в сучасному мовознавстві належить перше місце в описі даного феномена, «як мовленнєвого потоку, мови в її постійному русі, що вбирає в себе різноманіття історичної епохи, індивідуальних та соціальних особливостей як комуніканта, так і комунікативної ситуації, у якій відбувається спілкування. У дискурсі відображається менталітет та культура як національна, загальна, так і індивідуальна, приватна.» [4].

Т. ван Дейк [3] пропонує розрізнити два визначення дискурсу. На його думку, у широкому сенсі, дискурс є комплексною комунікативною подією, що відбувається між мовцем і слухачем (спостерігачем), в певному часовому, просторовому та іншому контексті. Комунікативна дія може бути мовленнєвою, письмовою, а також мати вербальні та невербальні складові (наприклад, розмова з другом, діалог між колегами).

У вузькому розумінні дискурсом є текст усний або письмовий з урахуванням присутності лише однієї вербальної складової. З цих позицій термін «дискурс» позначає завершений або триваючий «продукт» комунікативної дії, її письмовий або усний результат, який інтерпретується реципієнтами (наприклад, вербальний продукт письмової або усної комунікативної дії) [3]. Згідно з концепцією Т. А. ван Дейка, розгляд засад функціонування мови в суспільстві ведеться не лише з урахуванням певних соціальних чинників (думки та настанови мовців, їхній соціальний та етнічний статус тощо); певним чином акцентуються особистісні характеристики носіїв мови з їхніми намірами, почуттями, емоціями тощо.

Теун ван Дейк розмежовує дискурс і текст: «дискурс - це поняття, що стосується мовлення, актуальної мовленнєвої дії, тоді як текст - це поняття, що стосується системи мови або формальних лінгвістичних знань, лінгвістичної компетентності» [3].

Водночас дослідник зазначає, що «поняття дискурсу так само розпливчате, як поняття мови, суспільства, ідеології. Ми знаємо, що найчастіше найбільш розпливчасті й важко піддаються визначенню поняття

стають найбільш популярними» [13, С.46].

Цінність моделі дискурсу, запропонованої Т. ван Дейком, полягає в виявленні «комунікативної події» як складної єдності мовної форми, значення і дії [13, С.46].

З позицій функціонального підходу Т. ван Дейк визначає дискурс як комунікативну подію, що відбувається між мовцем, слухачем (спостерігачем та ін.) у процесі комунікативної дії в певному часовому, просторовому та іншому контексті. Ця комунікативна дія може бути мовленнєвою, письмовою, мати вербальні та невербальні складові.

Саме розуміння дискурсу, запропоноване Т.А. ван Дейком, згодом широко увійшло в науковий обіг і особливо активно використовується у вітчизняних розробках поняття дискурс.

Французькі семіотики Г. Греймас і Ж. Куртес знаходять як схожість, так і відмінність між дискурсом і мовою та мовленням. На їхню думку, з мовленням дискурс зближує те, що він також є процесом і діяльністю.

Однак, на відміну від мовлення, дискурс передбачає систему, він має властивість цілісності, має внутрішню організацію і форму, до нього застосовні поняття виду, жанру і стилю. Властивість системності хоча й зближує дискурс із мовою, все ж, мова є універсальною абстрактною мікросистемою, а дискурс являє собою конкретну міні-систему і розглядається як мова, наділена соціокультурним виміром, або як мову, перетворену суб'єктом, що говорить, і включена в конкретний соціокультурний контекст, або мова, занурена в життя.

Англо-саксонські лінгвісти розглядали дискурс нетрадиційно, як особливий текст. На їхню думку, дискурс володів усіма притаманними текстам особливостями і має розглядатися саме як текст. Значно пізніше представники англосаксонської лінгвістичної школи усвідомили, що дискурс - це не стільки властива тексту особливість, скільки якась система, що стоїть за цією особливістю, насамперед граматики [12, С.154].

У цьому зв'язку Е. Бенвеніст, який увів термін «дискурс» у лінгвістику,

визначає дискурс як мовлення, привласнюване мовцем, на противагу оповіді, розповіді, оповіданню.

П. Серіо вважає, що поняття «дискурс» не можна поєднувати ні з емпіричною промовою, виробленою суб'єктом, ні з текстом. Дана дефініція має безліч визначень: 1) еквівалент поняття «мова» (за Ф. Соссюром), тобто будь-яке конкретне висловлювання; 2) одиниця, що за розмірами перевершує фразу; 3) вплив висловлювання на його одержувача з урахуванням ситуації висловлювання; 4) бесіда як основний тип висловлювання; 5) мовлення з позицій того, хто говорить, на противагу розповіді, що не враховує таку позицію (за Е. Бенвеністом); 6) уживання одиниць мови, їхню мовленнєву актуалізацію: протиставляють мову й мовлення (*langue/ discourse*); 7) соціально або ідеологічно обмежений тип висловлювань, наприклад, феміністський дискурс ; 8) теоретичний конструкт, призначений для досліджень умов виробництва тексту [12].

Ці категоріальні ознаки - «мова в живому спілкуванні» і зв'язок із «людиною, що говорить» - лягли в основу розуміння дискурсу в європейській науковій школі.

Роблячи акцент на взаємодії між вивченням мовних утворень та аналізом умов соціального контексту, М. Стаббс розрізняє три базові характеристики дискурсу: 1) у формальному відношенні це-одиниця мови, яка перевищує за обсягом речення, 2) в інформативному плані дискурс асоціюється із застосуванням мови в соціальному контексті, 3) за своєю формою дискурс інтерактивний, тобто діалогічний. («Йдеться про спроби вивчити організацію мови, що виходить за рамки речення або за рамки речення, і, отже, вивчити більші лінгвістичні одиниці, як-от розмовні обміни або письмові тексти. Звідси випливає, що дискурс-аналіз також займається вживанням мови в соціальних контекстах і, зокрема, взаємодією або діалогами між ораторами» [14].

Вищенаведені висловлювання дають змогу стверджувати, що дискурс уподібнюється не лише до тексту (усного й письмового) та діалогу, а й до

мови та мовлення.

Отже, дискурс може розглядатися як процес (вербалізована мовленнєво-мисленнєва діяльність) і як результат (фіксований текст), а також у цих двох аспектах одночасно.

Оскільки дискурс є результатом взаємодії із соціумом, під час дослідження дискурсу виявляється його роль у формуванні думки адресата, а також контроль над думкою адресата. З одного боку, дослідження дискурсу спрямоване на вивчення прагматичної ситуації, до якої він звернений, тим самим з'ясовується комунікативна адекватність дискурсу та його імплікації. З іншого боку, воно націлене на розкриття стратегій його розуміння в тих чи інших умовах адресатом і шляхів досягнення цілей адресата. Дослідження дискурсу проводять у режимі опрацювання мовного знання, при цьому дослідник звертається не тільки до власних лінгвістичних знань, а й до знання про реальний світ, оскільки в процесі розуміння і породження мовлення активізуються всі бази даних, що зберігаються в когнітивному апараті людини.

Таким чином, огляд різних напрямів у вивченні дискурсу приводить нас до висновку про те, що існують різні трактування терміна «дискурс», але вони не вступають у протиріччя одне з одним, а доповнюють одне одного, розкриваючи сутність дискурсу найповніше з точки зору різних наук.

Отже, найважливіші характеристики дискурсу можуть бути визначені як:

- 1) цілісність (структурованість і відособленість);
- 2) закінченість або завершеність;
- 3) композиційна оформленість;
- 4) належність до певного регістру та жанру;
- 5) екстралінгвістичний аспект (або спрямованість на реалізацію певної комунікативної мети, співвіднесеність з учасниками комунікації та контекстом комунікаційного середовища).

Слід зазначити, що деякі з перелічених характеристик, наприклад,

зв'язність, цілісність, завершеність тощо, властиві всім мовленнєвим творам (текстам). Але екстралінгвістичний аспект властивий тільки дискурсу. Саме ця відмітна ознака дискурсу дозволяє породжувати / сприймати культурно, соціально, професійно орієнтовані мовленнєві висловлювання / дії.

Говорячи про закономірності дискурсу необхідно зазначити, що на процес породження дискурсу впливають екстралінгвістичні принципи здійснення комунікації, які Г.П. Грайс [9, С.221], відомий лінгвіст і філософ, називає принципами спілкування, а деякі французькі дослідники (О. Ducrot, С. Kerbrat-Orecchioni, D. Maingueneau та ін.) - дискурсивними законами. Ці закони зведені до сукупності норм, яких співрозмовники зобов'язані дотримуватися з моменту початку комунікації.

До дискурсивних законів належать:

- прагнення до співпраці: кожен зі співрозмовників докладає зусиль до того, щоб їхня спільна вербальна діяльність, де всі мають певні права та обов'язки, виявилася в підсумку успішною;

- відповідність висловлювання: воно має бути максимально наближеним до контексту комунікаційного середовища та цікавим для учасників комунікації;

- достовірність: інформація, яку повідомляють, має відповідати реаліям комунікаційного середовища;

- інформативність: дискурс зобов'язаний містити нову для співрозмовника інформацію; не можна говорити тільки для того, щоб щось сказати;

- якість: формулювання мають бути ясними й економними.

1.2. Типологія дискурсу

Дискурс як одне із головних явищ мовленнєвого життя людей охоплює всі сфери людської діяльності. «Будь-який акт вживання мови – чи це твір

високої цінності або швидкоплинна репліка в діалозі - є частинкою потоку людського досвіду, що безперервно рухається. У цій своїй якості він вбирає в себе і відображає в собі унікальний збіг обставин, за яких і для яких він був створений» До цих обставин належать комунікативні наміри автора; взаємини автора та адресатів; інші «обставини», значимі та випадкові; загальні ідеологічні риси та стилістичний клімат епохи загалом і того конкретного середовища та конкретних особистостей, яким повідомлення прямо чи опосередковано адресовано, зокрема; жанрові та стильові риси як самого спілкування, так і тієї комунікативної ситуації, до якої воно включається; безліч асоціацій з попереднім досвідом, які так чи інакше потрапили в орбіту даної мовної дії. Різні тлумачення дискурсу спричиняють відповідні його типології. Розглянемо деякі з них, які отримали широке висвітлення у науковій літературі.

У соціолінгвістиці дискурс - це спілкування людей, що розглядається з точки зору їх приналежності до тієї чи іншої соціальної групи або стосовно тієї чи іншої типової мови поведінкової ситуації, наприклад, інституційне спілкування. Таким чином, соціолінгвістичний підхід до дослідження дискурсу передбачає аналіз учасників спілкування як представників тієї чи іншої соціальної групи та аналіз обставин спілкування у широкому соціокультурному контексті. З позицій соціолінгвістики вчені пропонують виділяти два основні типи дискурсу: персональний (особистісно-орієнтований) та інституційний.

У першому випадку промовець виступає як особистість у всьому багатстві свого внутрішнього світу, у другому випадку - як представник певного соціального інституту. Персональний дискурс представлений двома основними різновидами - побутовий (повсякденний) та буттєвий дискурс. Побутове спілкування відбувається між добре знайомими людьми, воно зводиться до підтримки контакту та вирішення повсякденних проблем. Його особливість полягає в тому, що це спілкування діалогічно за своєю суттю, учасники спілкування добре знають один одного і тому спілкуються на

скороченій дистанції, не промовляючи детально про те, про що йдеться. Це розмова про очевидне і легко зрозуміле. Саме у цьому типі дискурсу вербальне спілкування лише доповнює невербальне, а основна інформація передається мімікою, жестикуляцією. Побутове спілкування є природним вихідним типом дискурсу, що органічно засвоюється з дитинства. Цей тип дискурсу характеризується спонтанністю, сильною ситуативною залежністю, яскраво вираженою суб'єктивністю, порушенням логіки та структурної оформленості висловлювань. Фонетично тут є нормою нечітка вимова. Спілкуючись на побутовому рівні, люди вдаються до зниженої та жаргонної лексики, хоча статистично розмовні слова становлять не більше 10% лексичного фонду висловлювань у розмовній мові. Найважливішою характеристикою одиниць розмовної мови є їх конкретна денотативна спрямованість, ці слова вказівні за своїм призначенням (саме тому вони легко замінюються невербальними знаками), крім того, у вузькому колі добре знайомих людей реалізується лімітивна (обмежуюча, парольна) функція спілкування, комунікаційні знаки, які підкреслюють їх належність до відповідного колективу і незрозумілі стороннім. Нечіткість вимови корелює з семантичною нечіткістю одиниць: значення слів дуже рухливі, слова легко замінюються на приблизні субститути, це мова, в якій панують займенники та вигуки: «Ну, ти як?» - «Нічого, а ти ...» - «Ага, ну добре...». Побутовий дискурс відрізняється тим, що адресат повинен розуміти того, хто говорить з півслова. Активна роль адресата в цьому типі дискурсу надає відправнику промови великі можливості для оперативного перемикання тематики, а також для легкого переведення інформації в підтекст (іронія, мовна гра, натяки тощо). На відміну від побутового в буттєвому дискурсі робляться спроби розкрити свій внутрішній світ у всьому його багатстві, спілкування має розгорнутий, гранично насичений змістами характер, використовуються всі форми мови на базі літературної мови; буттєве спілкування переважно монологічне і представлене творами художньої літератури та філософськими та психологічними інтроспективними текстами.

Буттєвий дискурс може бути прямим та опосередкованим. Прямий буттєвий дискурс представлений двома протилежними видами: смисловий перехід та смисловий прорив. Композиційно-мовленнєвою формою смислового переходу є міркування, тобто вербальне вираження думок і почуттів, призначенням якого є визначення неочевидних явищ, що стосуються зовнішнього чи внутрішнього світу людини. Смисловий прорив – це просвітлення, раптове розуміння суті справи, душевного стану, стану речей. Композиційно-мовленнєвою формою смислового прориву є текстовий потік образів, своєрідна маґма смислів, розірваних зі своїми найближчими ментальними утвореннями, це може бути координативне перерахування різнопланових та непокєднуваних сутностей чи явищ. Стан свідомості перебудовується та структурується за новими орієнтирами, підказаними певними образними опорами. Це супроводжується сильним емоційним потрясінням. Подібні тексти вимагають неодноразового повторення і кожне повторення усвідомлюється адресатом як цінний досвід.

Опосередкований буттєвий дискурс – це аналогічний (переносний) і алегоричний (символічний) розвиток ідеї через розповідь та опис. Розповідь є викладом подій за їх послідовністю. Для художньої розповіді істотним є протиставлення сюжету і фабули як глибинного розвитку та поверхового перерахування подій.

Опис – це статична характеристика очевидних явищ. Оповідальна та описова аналогія базується на стійких соціально закріплених найближчих смислових зв'язках, притча ж вимагає ширшого культурного контексту і спирається на активну підтримку одержувача мови. Прямий буттєвий дискурс у вигляді смислового переходу представлений у будь-яких видах логічних висновків. Ці форми дискурсу досить добре висвітлені у лінгвістичній літературі.

Менш вивчені види смислового прориву. Слід зазначити, що й смисловий перехід із великим ступенем ймовірності спонукає адресата до того результату, який був запланований автором, то успішний смисловий

прорив спостерігається набагато рідше. У разі комунікативної невдачі при смислового переході можна виявити ті чи інші логічні помилки або навмисні софізми, а невдалий смисловий прорив перетворюється на білий шум, незрозуміле словесне нагромадження. Буттєвий дискурс у багатьох відношеннях діаметрально протилежний побутовому, але подібний до нього в одній важливій якості: в опорі на активне осмислення змісту мови з боку адресата. Особистісно - орієнтоване спілкування будується на широкому смислового полі у свідомості адресата, хоча природа розширення смислів у побутовому та буттєвому спілкуванні різна.

Інституційний дискурс є спілкуванням у заданих рамках статусно-рольових відносин. Термін «інституційний дискурс» науковцями пояснюється наступним чином: «Інституційний дискурс є спеціалізованим клішованим різновидом спілкування між людьми, які можуть не знати один одного, але повинні спілкуватися відповідно до норм даного соціуму. Зрозуміло, будь-яке спілкування носить багатовимірний, партитурний характер, та її типи виділяються з певною мірою умовності». Тому пропонується виділяти інституційний дискурс на підставі двох системоутворювальних ознак: цілі та учасники спілкування. Наприклад, мета політичного дискурсу - завоювання та утримання влади, педагогічного дискурсу - соціалізація нового члена суспільства, медичного дискурсу - надання кваліфікованої допомоги хворому тощо. У педагогічному дискурсі частка особистісного компонента досить значна. У науковому та діловому дискурсі особистісний компонент виражений значно менше, хоча, наприклад, останнім часом традиційні безособові обороти рідше вживаються в жанрах наукових статей та монографій.

Для опису конкретного типу інституційного дискурсу філологами пропонується розглядати такі компоненти: 1) учасники; 2) хронотоп; 3) цілі; 4) цінності (зокрема і ключовий концепт); 5) стратегії; 6) матеріал (тематика); 7) різновиди та жанри; 8) прецедентні (культурогенні) тексти; 9) дискурсивні формули. Учасниками наукового дискурсу є дослідники як представники

наукової громадськості, при цьому характерною особливістю даного дискурсу є принципова рівність всіх учасників наукового спілкування в тому сенсі, що ніхто з дослідників не має монополії на істину, а нескінченність пізнання змушує кожного вченого критично ставитися як до чужих, так і до своїх розробок. У науковій спільноті прийнято поважне звернення «колега», яке нейтралізує всі статусні ознаки... Діада «агент - клієнт», яка є зручною для опису учасників інших видів інституційного дискурсу, в рамках наукового дискурсу потребує модифікації. Справа в тому, що завдання вченого – не лише здобути знання, оцінити їх та повідомити про них громадськості, а й підготувати нових вчених. Тому вчені виступають у кількох іпостасях, виявляючи при цьому різні статусно-рольові характеристики: вчений-дослідник, вчений-педагог, вчений-експерт, вчений-популяризатор. Клієнти наукового дискурсу чітко окреслені лише на його периферії, це широка публіка, яка читає науково-популярні журнали та дивиться відповідні телепередачі, з одного боку, та дослідники-початківці, які проходять навчання на кафедрах та в лабораторіях, з іншого боку.

Хронотоп наукового дискурсу є обставинами, типовими для наукового діалогу. Такий діалог може бути усним та письмовим, тому для усного дискурсу підходять зала засідань, лабораторія, кафедра, кабінет вченого, а для письмового – бібліотека».

Метою наукового дискурсу є процес виведення нового знання про предмет, явища, їх властивості та якості, представлений у вербальній формі та обумовлений комунікативними канонами наукового спілкування – логічністю викладу, доказом істинності та хибності тих чи інших положень, граничною абстракцією промови». Цінності наукового дискурсу, на думку філологів, сконцентровані у його ключових концептах (істина, знання, дослідження) і зводяться до визнання пізнавальності світу, необхідності множити знання та доводити їх об'єктивність, до поваги до фактів та неупередженості у пошуках істини, до високої оцінки точності формулювань та ясності мислення. Ці цінності, як зазначає автор, сформульовані у

висловах мислителів, але не виражені у спеціальних кодексах, вони впливають з етикету, прийнятого в науковому середовищі, і можуть бути сформульовані у вигляді певних оціночних суджень: «Вивчати світ необхідно, цікаво та корисно; слід прагнути розкриття таємниць природи; слід систематизувати знання; слід фіксувати результати досліджень (негативний результат також важливий); слід ставити під сумнів»; Інтереси науки слід ставити вище за особисті інтереси; слід брати до уваги всі факти; слід зважати на досягнення попередників».

Що стосується стратегій наукового дискурсу, то вони визначаються його приватними цілями: «1) визначити проблемну ситуацію та виділити предмет вивчення; 2) проаналізувати історію питання; 3) сформулювати гіпотезу та мету дослідження; 4) обґрунтувати вибір методів та матеріалу дослідження; 5) побудувати теоретичну модель предмета вивчення; 6) викласти результати спостережень та експерименту; 7) прокоментувати та обговорити результати дослідження; 8) дати експертну оцінку проведеному дослідженню; 9) визначити галузь практичного застосування отриманих результатів; 10) викласти отримані результати у формі, прийнятній для фахівців і неспеціалістів (студентів і широкого загалу). Ці стратегії можна згрупувати в такі класи: виконання, експертиза та впровадження дослідження у практику». Серед жанрів наукового дискурсу можна назвати такі: наукова стаття, монографія, дисертація, наукова доповідь, виступ на конференції, стендова доповідь, науково-технічний звіт, рецензія, реферат, анотація, тези.

Типологія дискурсу в семіотичному розумінні терміна є можливою в декількох напрямках. По-перше, вона може бути конотативною, що «характеризує даний культурний ареал, окреслений географічно та історично» (Греймас А.Ж., Курте Ж., 489), оскільки дискурсом називають певну «область семіотичних фактів» уже через його соціальну конотацію, що відноситься до даного контексту культури. Недоліком згаданої класифікації є те, що вона проводить чіткої кордону між синтаксичним і семантичним аналізом і навіть зовсім не враховує. У межах цієї типології, наприклад,

літературний дискурс виділяється виходячи з своєї приналежності до літератури (а філософський - до філософії), тобто. Критерієм класифікації тут є семантична (змістовна) ознака. Друга перспектива типології дискурсу обумовлена наративністю – властивістю, що характеризує певний клас дискурсу, «виходячи з якої відрізняють наративні види дискурсу (нاراتивні дискурси) від видів ненаративного дискурсу» (Греймас А.Ж., Курте Ж., 502). При цьому наративний дискурс знаходить утілення у формі розповіді, а ненаративний дискурс здійснюється у формі діалогу, але ці дві форми, як стверджують А.Ж.Греймас і Ж.Курте, майже ніколи не трапляються в чистому вигляді: «будь-яка розмова майже автоматично переходить в розповідь про що-небудь», а «розповідь у будь-який момент може розвинути в діалог» (Греймас А.Ж., Курте Ж., 502).

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА АГРАРНОГО ДИСКУРСУ

Агродискурс або сільськогосподарський дискурс являє собою особистісно-орієнтований та інституціональний типи комунікації у сфері взаємодії виробників сільськогосподарської продукції як учасників агросфери - однієї з царин виробництва, обробітку та споживання сільськогосподарської продукції (агрономія, рослинництво, садівництво, ветеринарія, зоотехнія, механізація та електрифікація сільського господарства, меліорація і зрошення сільськогосподарських земель, екологія ґрунтів і водного середовища, аква- та іхтіокультура, агро-туризм) [2].

Таким чином, зрозуміло, що дискурс агрокультури - явище аж ніяк не монолітне: він являє собою конгломерат різноманітних типів і видів дискурсів - агрономічного, ветеринарного, економічного, агротехнологічного (механізації сільського господарства), еколого-гідромеліоративного, електротехнологічного, а також дискурсу агротуризму. Ця обставина змушує говорити не просто про окремий тип дискурсу, а про дискурсивні практики, що детермінують його агрегатний стан: права О.С. Іссерс, коли зазначає, що «...стосовно дискурсивних практик мова може йти про появу нових комунікаційних каналів, змішання дискурсів і кодів (інтердискурсивність, полікодовість), а також формування нових ідентичностей та ідеологій, що стимулюють трансформацію дискурсів» [1, с. 231].

Поняття дискурсивної практики Мішелем Фуко дефінується як «...сукупність анонімних історичних правил, завжди визначених у часі та просторі, що встановили за цієї епохи і для цього соціального, економічного, географічного чи лінгвістичного простору умови виконання функції висловлювання» [5, с. 117]. Дотримуючись цієї дефініції дискурсивних практик, К. М. Шиліхіна стверджує, що «...наявність системи правил організації дискурсу з погляду мовця та правил інтерпретації висловлювань як дій певного типу є необхідною умовою для спілкування і створення

взаємовідносин. Поняття дискурсивної практики може бути застосоване до фрагмента дискурсу будь-якого обсягу: від репліки в діалозі до наративу. Важливо, що в цих фрагментах створюється один і той самий тип стосунків між учасниками дискурсу, оскільки учасники комунікації «грають» за загальними правилами творення та інтерпретації дискурсу» [6, с. 185].

Когнітивна модель цього типу дискурсу цементує весь пласт агрокультури як семіотичного утворення, що становить значну частину загальнолюдської культури (не плутати з агрокультурою - науковим агрономічним терміном, який позначає класифікаційний тип або вид вирощуваної людиною рослини - злаку, городніх чи садових рослинних культур), та містить відповідний хронотоп, учасників (агенти й клієнти - виробники й споживачі агропродукції), інструменти, об'єкти й умови вирощування, видобутку, переробки та споживання. У рамках цієї моделі в дискурсі відбувається лінгвосеміотична актуалізація знаків-прагматонімів (термін Н. В. Подольської [3] та О. В. Суперанської [4]), які розуміють як «... умовно об'єднані групи номінативних одиниць, що мають денотати в прагматичній сфері діяльності людини: предмети домашнього начиння, меблі, продукти харчування, одяг, точки харчування» [3, с. 110] і утворюють систему концептів і номінацій агропромислової тематики.

До знаків-прагматонімів, що отримують лінгвосеміотичну актуалізацію в агро- або сільськогосподарському дискурсі, належать такі, вербально експліковані утворення.

По-перше, це власне прагмаконцепт «Земля», що являє собою універсальний концепт, який містить топографічні (територія посівів, городів, садів, зони вирощування й культивування аква- та іхтіокультур, випасання худоби), агрономічні (культивація рослин) та інституціональні (легітимність прав власності на землю) аспекти [2, с. 147]. Він фіксує, з одного боку, загальнолюдські цінності, пов'язані з існуванням Homo sapiens як біологічного виду в ракурсі його потреби у виживанні, а з другого - етноспецифічність цінностей та своєрідність тієї чи іншої етнокультури

загалом, рефлексуючи особливості ментальності того чи іншого етносу, що дало підставу вважати цей концепт універсальним, загальноцивілізаційним та етноспецифічним концептом, ключовим для будь-якої лінгвокультури. Крім того, він є ключовим для об'ємної ділянки картини світу, досліджуваної й освоєваної етносоціумами. Його номінативними експлікаціями виступають такі прагматоніми, як поле, рілля, ґрунт, луг, випас, борозна, грядка, ряд, чеки тощо. Цей концепт входить своєю частиною в топос описуваного тут дискурсу.

По-друге, це знаки-ресурсоніми, що денотують вироблені під час функціонування сільськогосподарських організацій та об'єднань (фермерських господарств, приватних і державних володінь землею) продовольчі продукти. До них належать: а) агрікультурні номінації продовольчих рослин (зерно, рис, пшениця, жито, просо, горох, нут, сорго, сочевиця, квасоля, бобові, ячмінь, овес тощо);

б) агрікультурні номінації плодоовочевих агрікультур (яблука, сливи, виноград, абрикоси, морква, капуста, баклажани, томати, огірки, кавуни, гарбуз, кабачки тощо); в) номінації сільськогосподарських культур (яблука, сливи, виноград, абрикоси, морква, капуста, баклажани, томати, огірки, кавуни, гарбуз, кабачки тощо).); в) номінації сільськогосподарських тварин, що вирощуються для м'ясної та молочної промисловості з переробки м'яса та молока, а також птиці, що вирощується для виробництва та переробки м'яса й одержання яєць; г) номінації риб, молюсків та ракоподібних, які виловлюють у природних та розводять у штучних умовах для продовольчого споживання; г) номінації видів виробництв, на яких зберігається, обробляється та виробляється продукція агропромислового комплексу (елеватор, ферма, птахофабрика, тік, цех, бійня, молокозавод тощо). п.).

По-третє, це знаки-інструментативи як номінації інструментів обробітку землі та виробництва сільськогосподарської продукції. До них належать: а) інструменти та механізми підготовки ґрунту до сівби, сівби зернових і збирання їхнього врожаю (борона, сівалка, комбайн, трактор,

культиватор, картоплезбиральник, плуг, граблі, сапа тощо); б) інструменти для доїння корів та подальшої переробки молока й створення молочних продуктів (дійний апарат, сепаратор тощо); в) електрообладнання для виконання сільгоспробіт; г) лікарські засоби для лікування та догляду за хворими та їхніми дітьми; г) лікарські засоби для лікування та догляду за хворими та їхніми близькими.); в) електрообладнання для виконання сільгоспробіт; г) лікарські засоби для лікування та догляду за сільськогосподарськими тваринами; д) теплиці для вирощування та культивування сільськогосподарських рослин і квітів; е) басейни та апаратура для вирощування молоді риб, молюсків, ракоподібних і жаб на експорт до Франції; ж) вулики та обладнання для промислових пасік як засобів виробництва меду; з) добрива та засоби хімічної обробки рослин проти комах-шкідників, диких птахів і гризунів; і) обладнання для поливу посівів і гідромеліоративне обладнання; к) виноробне обладнання (знаряддя обробки виноградників та засоби виробництва вина і коньяку - діжки, давильні, преси, перегонні куби тощо);

По-четверте, в агрокультурному дискурсоутворенні та дискурсорозгортанні беруть участь знаки економічного кластера; вони використовуються для ведення обліку доходів і витрат в агрокультурній сфері.

По-п'яте, учасниками агрокультурного дискурсоутворення і дискурсорозгортання виступають його агенти - працівники агросфери (комбайнери, водії, оператори машинного доїння, птахівники, іхтіологи, агрономи, механіки, електрики, працівники біохімічних лабораторій, ветеринари, зоотехніки, сінозаготівельники, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, зоотехніки, економісти, керівний склад ферм і державних підприємств, які раніше за радянських часів мали найменування колгоспів і радгоспів, а в пост-перебудовний період у Росії набули статусу акціонерних товариств або товариств з обмеженою відповідальністю). У певному сенсі

учасниками агрокультурного дискурсоутворення і дискурсорозгортання виступають дачники - населення міст, що має ділянки землі в садівничих і городницьких товариствах. Клієнтами цього типу дискурсу виступають самі споживачі сільськогосподарської продукції та працівники торговельних підприємств, що здійснюють постачання і продаж сільськогосподарської продукції споживачам.

У рамках російського агрокультурного спілкування інтенсивно експлуатуються діалектні форми мовленнєвої взаємодії жителів тієї чи тієї сільської місцевості, де вони здійснюють свою трудову діяльність. До російськомовного агрокультурного дискурсу повсюдно сьогодні залучають креативні елементи народної усної творчості (байки, коломийки, народні пісні, приповідки, народні казки та казки, міфи й легенди), забобонні феномени, народні прикмети та упередження, а також художні народні елементи (народні ремесла, народні танці, одяг), форми сільського дозвілля (збирання ягід та грибів, рибалка та полювання), відвідування сільського клубу або дискотеки, «ходіння в гості», «посиденьки на призьбі» тощо) і гастрономічна (глутонічна) складова (селянська їжа, народні страви).

Агро- або сільськогосподарський дискурс має тісні зв'язки з науковим дискурсом, оскільки в сільському господарстві та агросфері загалом присутні й когнітивно опановуються знання про землю, її біосферу, ґрунти, природні ресурси, економіку господарювання та гуманітарний аспект проживання в сільській місцевості. Крім того, останнім часом простежується взаємозв'язок із туристичним дискурсом, оскільки в сільській місцевості почали відкриватися маршрути агротуризму і сільського туризму, з'явилися сільські гостьові будинки і селянські етносадиби. Цікавість тих, хто відвідує ці маршрути, провокує також гастрономічне етнодискурсорозгортання, оскільки великим є інтерес до страв, які готують у конкретній сільській місцевості та зі специфічних для неї продуктів.

Дискурсивні практики агрокультури, таким чином, складаються в цілу лінгвосеміотичну систему наукових і практичних знань, що отримують

дискурсорозгортання у вигляді специфічних наративів, смисловий «малюнок» яких базується на знаках-прагматонімах відповідної підсистеми знань - агрономічної, ветеринарної, економічної, агротехнологічної (механізації сільського господарства), еколого-гідромеліоративної, електро-технологічної та агротуристичної.

Подібна когнітивна системність аграрних наративів дає можливість типологізації власне дискурсивних практик агрокультури; як видається, типологія цієї сфери ґрунтується на таких критеріях:

- наявність дослідницької складової в лінгвoseміотичному просторі опису дискурсивної практики;
- рефлексія планування результатів сільськогосподарської праці в інститутах, що регулюють аграрне виробництво;
- рефлексія власне результатів агровиробництва в мас-медіа, соціальних мережах, інтерв'ю з агровиробниками тощо.

Нижче наведемо приклади актуалізації англомовних дискурсивних практик із дослідницькою складовою.

1. Сфера агротехнології. У наведеному уривку з підручника з механізації сільського господарства реалізовано дискурсивні практики дескрипції трактора як інструменту сільськогосподарського виробництва, точніше, дескрипції його конструкції (виділено жирним), його функцій (підкреслено в тексті) та його типи залежно від виконання цих функцій (виділено курсивом):

Трактор - основна і найкорисніша машина. Нині основною функцією тракторів є забезпечення мобільною силою широкого спектра сільськогосподарських робіт і всіх основних галузей промисловості. Трактори можуть використовуватися для виконання численних завдань у сільському господарстві, таких як оранка, посів, обробка ґрунту, внесення добрив, збирання врожаю, а також для Неможливо сконструювати трактор, який виконував би всі ці роботи з однаковою ефективністю та економічністю. Тому трактори наділяються певними властивостями. Всі сучасні трактори

можна класифікувати за виконуваними ними роботами. Основними групами є сільськогосподарські трактори, потужні дорожньо-транспортні трактори та спеціальні трактори. Трактори можна також класифікувати на колісні та колійні. До сільськогосподарських тракторів відносяться трактори загального призначення або просапні та садові трактори. Трактори загального призначення можуть тягнути сільськогосподарську навісну або причіпну техніку. Різноманітні знаряддя навішуються на трактор за допомогою 3-точкової навіски. Трактори працюють з плугами, сівалками, косарками, боронами тощо. До просапних тракторів відносяться як триколісні, так і чотириколісні машини, які здатні працювати між посівами сільськогосподарських культур, висіяних в рядках. Вони призначені для посадки, обробітку і збирання кукурудзи, бавовни, а також для робіт в садах і городах. Вони нижчі за стандартні чотириколісні трактори, щоб працювати ближче до дерев та лози. А шини виготовлені меншого діаметру, оскільки ґрунти в садах легкі та пухкі. Потужні транспортні трактори мають більшу швидкість руху. Вони обладнані вантажними платформами. Спеціальні трактори оснащені допоміжними пристроями, такими як грейдери, відвали, совки, копачі тощо. Трактори можуть відрізнятися як за моделлю, так і за розмірами, але вони повинні мати деякі типові конструктивні особливості. Це: потужний двигун, система трансмісії, дишло, 3-точкова навіска для кріплення знарядь, гідравлічна система для підйому і опускання техніки, карданний вал для приводу машин, а також пневматичні колеса або гусениці.

2. Сфера виробництва продуктів з агросировини. Тут дослідницька складова реалізована за допомогою дискурсивної практики дескрипції технології виготовлення продукту споживання:

Технологія випічки хліба

Відмінний хліб можна зробити з борошна, дріжджів, солі та води. Можуть додаватися й інші інгредієнти, такі як цукор, жир, яйця, молоко, горіхи та фрукти. Першим основним кроком у виробництві хліба є змішування інгредієнтів для утворення тіста. Цей процес відбувається в

тістомісильних машинах. Замішане тісто проходить другий основний етап виробництва хліба, який називається бродінням. У цей час дріжджі змінюють цукор на вуглекислий газ і спирт, а об'єм тіста збільшується. Виброджене тісто розрізається на шматки ділильною машиною. Шматки тіста потрапляють до наступної машини, яка називається округлювачем. Функція цієї машини полягає в тому, щоб округлити тістові заготовки до форми кулі. Потім округлені кульки тіста піддаються короткому періоду бродіння, який називається проміжним вистоюванням. Після цього спеціальна формувальна машина надає тістовим заготовкам форму батона. Відформовані тістові заготовки проходять остаточну вистоювання у великих камерах, які називаються опарними ящиками. Останнім і найважливішим етапом у виробництві хліба є процес випікання, який здійснюється в печах.

В основі цієї практики лежить актуалізація значень знаків-прагматонімів: найменувань а) інгредієнтів кінцевого продукту (мука, дріжджі, сіль, вода, цукор, жир, яйця, молоко, горіхи, фрукти; б) етапів виробництва та процесів, що їх супроводжують (замішування тіста; бродіння; вимішування; проміжне вистоювання; формовка; заключне вистоювання; випікання).

3. Еколого-гідромеліоративна сфера. Дискурсивна практика в цій сфері зводиться до дескрипції видів і типів іригації як важливого процесу підготовки ґрунту до сільськогосподарських операцій; типи та види іригації описані у відповідному дослідницькому дискурсі у вигляді знаків-прагматонімів:

Іригація

Існує три основні способи подачі поливної води на землю. При поверхневому зрошенні вода або накопичується на ґрунті, або безперервно стікає по поверхні ґрунту протягом усього періоду зрошення. При дощувальному зрошенні вода подається над полем по трубах, а ґрунт виконує роль накопичувача. При сублімаційному зрошенні вода подається під землю, а капілярна вода рухається вгору до поверхні землі. До

поверхневого зрошення відносяться загальні способи поливу по поливу, а також полив по борознах і гофрах. При поливі по поливу допускається, щоб вода покривала поверхню землі суцільним шаром. Полив затопленням включає декілька способів: прикордонне смугове, басейнове, контурне або стендове прикордонне зрошення, дике обводнення та інші. Суть прикордонного смугового поливу полягає в просуванні смуги води по вузькій смузі між невисокими гребенями або бордюрами і надходженні води в ґрунт по мірі просування смуги. Гряди повинні бути низькими і округлими, щоб їх можна було засаджувати разом зі смугами і не втрачати землю для виробництва. Прикордонне смугове зрошення добре пристосоване для всіх культур, що ростуть поруч, і використовується для деяких просапних культур, таких як бавовна.

Басейнове зрошення особливо пристосоване для рівнинних земель. Воно полягає в швидкому заповненні водою обвалованої ділянки на потрібну глибину і в тому, щоб вода просочувалася в ґрунт. Бажаний для близько розташованих сільськогосподарських культур і садів, а також для рису. Контурне, або бордюрне, зрошення пристосоване до досить рівномірних, помірних схилів. Прикордонні смуги прокладають поперек схилу, а гребені споруджують паралельно один одному. При дикому випасанні худоби потік води відхиляється від свого русла і розтікається по полю довільним чином. Це не рекомендується, тому що низькі місця на полі отримують занадто багато води, а високі - зовсім не отримують. Полив по борознах - найпоширеніший спосіб поливу просапних культур. Вода вноситься в борозни між рядами рослин. У міру того, як вода стікає по рядку, її частина поглинається по всій довжині борозни. Він пристосований для всіх просапних, просапних культур, садів, виноградників і ягідників на пологих схилах. Гофрований полив добре пристосований для близько розташованих культур на похилих землях і для ґрунтів, що повільно вбирають воду. Вода вноситься в невеликі борозни, що йдуть вниз по схилу від головної канави. Гофроване зрошення забезпечує рівномірне зволоження і запобігає

ерозійному накопиченню води на землях, занадто крутих для бордюрів або басейнів, а також дозволяє використовувати невеликі зрошувальні потоки.

4. Агрономічна сфера. Нижче наводиться фрагмент агрономічного дискурсу, в якому реалізована дискурсивна практика результатів вирощування вівса у Великобританії, заснованого на дослідженнях науковців:

Вирощування вівса

Вирощування вівса може відбуватися на широкому діапазоні типів ґрунтів з достатнім ступенем успіху. Овес можна вирощувати на всіх легких і середніх ґрунтах у Овес, що росте в районах з більшою кількістю опадів і дає високі врожаї хорошої якості, може також давати хороші врожаї на деяких важких, глинистих і мулистих ґрунтах, в більш сухих районах Британії, де є значні запаси вологи в ґрунті, які можуть бути використані в особливо посушливий час. Це правда, що овес буде добре рости там, де ячмінь повністю зазнає невдачі, а пшениця дає лише помірні врожаї, але екстремальну кислотність навіть овес не може переносити. Овес особливо добре підходить для прохолодного вологого клімату західних і північних регіонів, де ріст відбувається відносно повільно і, як наслідок, зерно має достатньо часу для визрівання, щоб сформувати гарні виповнені зразки. Посіви вівса, які не страждають від нестачі вологи, будуть давати високі врожаї зерна хорошої якості, а солома в середньому буде важити трохи більше, ніж зерно. Передбачається, що більша частина світового вівса вирощується на висотах нижче 2000 футів і, ймовірно, половина нижче 1000 футів. Вважається, що овес - найкращий злак, який слід вирощувати після розорювання пасовищ, але це вірно лише в тому випадку, якщо трава перевернута вчасно і добре, зріз борозни правильно перевернутий і не залишено великих повітряних кишень, які, як правило, підсилюють висихання. Глибина оранки повинна становити 6 дюймів, за винятком випадків, коли траву або поверхнєве сміття потрібно загорнути глибше, і тоді може знадобитися глибина оранки 8-9 дюймів. Там, де була проведена рання

оранка, часто необхідно лише провести легке або середнє боронування, щоб отримати бажаний орний шар у верхніх 3 дюймах ґрунту. Оптимальна глибина посіву під овес знаходиться в межах 1,5-2 дюймів. Коли насіннєве ложе має нерівномірний поверхневий рельєф, глибина сівби стає нерівномірною, і для того, щоб забезпечити покриття всього насіння, вона часто на багатьох ділянках буде значно нижчою за оптимальну, що призведе до утворення плямистих посівів.

Смисли наукового наративу індуковані знаками-прагматонімами термінологічного (агрономічного) характеру (підкреслені), в результаті виникає лінгвосеміотична картина всього процесу культивуації вівса.

5. Зооветеринарна сфера. У наведеному уривку ми виявляємо таку ж дискурсивну практику, що носить дослідницький характер; вона забезпечується включенням у наратив знаків-прагматонімів, що забезпечують передачу змісту застосовуваного методу годівлі телят (підкреслені):

Годівля та управління у молочному скотарстві

У сільськогосподарській практиці більшість телят народжується від дійних корів, які утримуються для виробництва молока на продаж. Тому для того, щоб виростити телят, часто необхідно позбавити їх природної годівлі та навколишнього середовища і вирощувати їх у певний штучний спосіб. Як тільки теля відлучають від матері, важливо, щоб була суха підстилка з соломи, на якій теля могло б лежати, і щоб воно було захищене від протягів. Перше молоко, або молозиво, яке виробляється коровою після отелення, було розроблено природою як їжа, що найбільше відповідає потребам молодого теляти. Якщо теля залишити з матір'ю, воно почне смоктати майже відразу, як тільки зможе стояти. Коли телят відлучають від матері, перше молоко необхідно давати регулярно принаймні перші 3-4 дні. Перші 6 місяців життя теляти, незалежно від того, чи буде воно в кінцевому рахунку м'ясним або молочним, є найважливішим періодом у вирощуванні програма. Хороша годівля та управління на цій стадії - найкращий спосіб забезпечити теляті

швидкий ріст для виробництва та отримання прибутку. Ось один із прикладів методу годівлі, що дає хороші результати при вирощуванні телят йоркширської, фризької та короткошерстої породи, а також телят, які є крос-породистими з цих порід. Телят відлучають від їхніх мам протягом 12 годин після народження і годують молозивом з відра. Через кілька днів молозиво міняють на молоко, а годування незбираним молоком продовжують до кінця другого тижня, тобто до 14-денного віку. Протягом третього тижня годування - наполовину молоко, наполовину замітник молока, змішаний з 0,5 га гала теплої води, і дають двічі на день. Приблизно до початку четвертого тижня перехід на замітник молока буде завершено. Приблизно з 3-тижневого віку слід пропонувати трохи хорошого сіна та концентратів. Теля, народжене восени, отримає більшу частину їжі від хорошого поживного пасовища протягом першого літа. Телята, безумовно, зростають швидше, якщо давати їм зерно, а також краще протистоять хворобам і паразитарним неприємностям. Приблизно до 2 фунтів (0-9 кг) переважно зернової суміші на голову на день цілком достатньо. Водночас до концентратів зручно додавати мінеральну добавку. Найважливіше - чисте водопостачання.

У дискурсивних практиках агрокультури присутній також і інституціональний компонент: сільське господарство завжди було в центрі уваги інституту влади та мас-медіа. Потенційний урожай влада завжди планує, результати його збирання піддаються оцінці ЗМІ. Так, ситуація з урожаєм може отримати негативну оцінку.

Підіб'ємо підсумки. Дискурс агрокультури являє собою конгломерат різних типів і видів дискурсів: агрономічний, ветеринарно-науковий, економічний, агротехнологічний (механізація сільського господарства), еколого-гідромеліоративний, електро-технологічний, а також дискурс агротуризму. Ця обставина змушує говорити не просто про окремий тип дискурсу, а про дискурсивні практики, що детермінують його агрегатний стан.

Дискурсивні практики агрокультури утворюють лінгво-семіотичну

систему наукових і практичних знань, які отримують дискурсорозгортання у вигляді специфічних наративів, смисли яких трансліруються за рахунок знаків-прагматонімів відповідної підсистеми знань - агрономічної, ветеринарної, економічної, агротехнологічної (механізації сільського господарства), еколого-гідромеліоративної, електро-технологічної та агротуристичної.

В аграрному дискурсі відбувається лінгвосеміотична актуалізація знаків-прагматонімів, які утворюють систему концептів і номінацій агропромислової тематики, а також забезпечують когнітивну системність відповідних наративів, що становлять окремі дискурсивні практики агрокультури.

Когнітивна системність аграрних наративів дає можливість типологізації власне дискурсивних практик агрокультури; типологія цієї сфери ґрунтується на наявності дослідницької складової в лінгвосеміотичному просторі опису дискурсивної практики; на рефлексії планування результатів сільськогосподарської праці в інститутах, що регулюють аграрне виробництво, і власне результатів агровиробництва в мас-медіа.

Агрономічний дискурс, на нашу думку, належить до статусно-орієнтованого типу дискурсу, що являє собою «інституційне спілкування» представників соціальних груп або інститутів один з одним. В агрономічному дискурсі виявляється динамічна модель мови, яка, на думку дослідників, має ґрунтуватися на комунікації, тобто «спільній діяльності людей, які намагаються висловити свої почуття, обмінятися ідеями та досвідом». У просторі агрономічного дискурсу як фрагмента наукового дискурсу особистісний компонент репрезентований значно слабкіше, тому що його учасниками є науковці, дослідники в галузі сільського господарства, агрономії. Стратегії агрономічного дискурсу реалізуються в його основних жанрах, до яких належать наукова стаття, монографія, дисертація, наукова доповідь. Незважаючи на дискусії, що точаться з цього приводу, ми схильні

вважати, що письмовий жанр наукового дискурсу - вишівський підручник - є його повноправним компонентом, тому що когнітивний зміст і тематичне наповнення конкретного учня адекватні відповідним жанрам монографії або циклу наукових статей. Тематика агрономічного дискурсу охоплює широке коло проблем природничо-наукових царин знання, що відрізняються за багатьма принциповими параметрами від гуманітарних когнітивних сфер.

Як показує аналіз, мовним, знаково-прагматичним підґрунтям агрономічного дискурсу виступає відповідна термінологія, що являє собою системно впорядкований континуум термінів, функціонально спрямованих на експлікацію та номінацію науково-професійних понять, які формують логіко-поняттєве поле предметної царини «Агрономія». Цільова установка терміна покликана забезпечити ефективність спілкування у спеціальних науково-технічних або професійних галузях. Термінологічна інформація, «закладена» в терміні, має насамперед пізнавальну цінність, важливу для споживача, визначаючи через ознаку номінації суть іменованого поняття. Однак структурно-смілова організація терміна не тільки орієнтує на правильне сприйняття об'єкта, з неї часто виводиться інформаційна установка на конкретну дію. Аналізуючи агрономічну термінологію, слід зважати на те, що будь-яка терміносистема не є «стійким, або незмінним шаром лексики мови. Прогрес у найрізноманітніших галузях людської діяльності неминує веде до безперервної зміни та розвитку систем термінів. Вічна новизна науки, еволюція й динаміка термінології створюють умови неминучої варіантності термінів на будь-якому етапі розвитку галузі знання» Як свідчать наші спостереження, агрономічні терміни загалом володіють зазначеними понятійно-функціональними та семантико-дериваційними ознаками, характеризуючись наявністю чітких дефініцій, однозначністю в межах сільськогосподарського дискурсу, системністю, дериваційною заданістю. Функціональність агрономічних терміноодиниць дає змогу максимально повно представити сільськогосподарський (агрономічний) фрагмент загальної мовної та наукової картини світу. Агрономічна

термінологія виконує такі функції: 1) когнітивно-гносеологічну; 2) метамовну; 3) прагматичну; 4) діагностико-прогностичну; 5) систематизуючу. Для агрономічної термінології актуальним є явище міграції термінів із суміжних спеціальних царин знання, внаслідок чого терміносистему агрономічної сфери становлять, як засвідчив аналіз, і загальнонаукові, і міждисциплінарні, і вузькоспеціальні, і загально-технічні терміни різного генезису. У цьому плані агрономічну термінологію можна інтерпретувати як царину мови сільськогосподарської (агрономічної) науки, логіко-поняттєвий і семантичний зміст термінів якої відображає всю систему зв'язків, відносин, закономірностей, процесів, явищ тощо сільськогосподарського/агрономічного дискурсу. Визнання широкого підходу при стратифікації агрономічної термінології закономірно тягне за собою розширювальне розуміння агрономічного терміна, з яким пов'язане не одне, а кілька понять, внутрішньо поєднаних і взаємно корельованих одне з одним. В основі понятійно-визначальної градуїзованості лежить як вихідний принцип єдності знання, так і принцип визначеності одного терміна через інший. Актуально, що мова агрономії виступає як: 1) система взаємопов'язаних понять і законів; 2) знакова діяльність у даній професійно-науковій сфері; 3) сукупність загальнонаціональних мовних засобів; 4) діло, дія (мовленнєва) мовців, що говорять, пишуть; 5) засіб професійно-ділового та наукового спілкування й висловлення; 6) складна ієрархія мікромов; 7) предметна субстанція професійної мовленнєвої діяльності; 8) динамічна система мовленнєвої поведінки; 9) система ресурсів для вираження специфічних смислів, понять у текстовій, дискурсивній, професійно орієнтованій діяльності. Під час дослідження специфіки агрономічної термінології необхідно враховувати, що «вивчення науки може бути цілком включене у вивчення мови науки, оскільки вивчення мови науки передбачає не просто вивчення її формальної структури, а й вивчення її відношення до об'єктів, які позначаються, а також до людей, які використовують цю мову» (Morris, 1983:52).

Агрономія як діяльність є складовою частиною сільськогосподарського виробництва, відома як традиційна сфера людської діяльності та як найдавніша наука. Однак досі немає загальноприйнятого однозначного визначення терміна «агрономія». Порівн: «Агрономія - 1. Наука про землеробство і сільське господарство. 2. Комплекс наук про обробіток сільськогосподарських культур. Основні розділи агрономії - землеробство, агрохімія, агрофізика, рослинництво, селекція, насінництво, фітопатологія, сільськогосподарська ентомологія, сільськогосподарська меліорація» (Ожегов, 1990:18); «Агрономія (грец. *agronomia* - землекористування) - наука про обробіток сільськогосподарських рослин» (Локшина, 1985:14); «Агрономія – наука про закони рільництва...» (Локшина, 1985:14); «Агрономія – наука про закони полівництва...». Тепер під А. розуміють комплекс агрономічних наук з обробітку рослин, раціонального використання рослин, раціональному використанню сільськогосподарських угідь, підвищенню родючості ґрунту і врожайності сільськогосподарських культур» (Сільськогосподарська енциклопедія. М., 1969-1975, т. 1: 103-104). До цього комплексу входять: загальне землеробство, рослинництво, селекція, насінництво, агрохімія, фітопатологія, сільськогосподарська ентомологія. «А. ґрунтується на природничих науках, що вивчають життєві процеси в рослинах і навколишнє середовище. До таких наук належать вчення про походження і розвиток органічного світу, фізіологія рослин, екологія рослин, генетика, ґрунтознавство, мікробіологія, біохімія». Відмінності в інтерпретаціях і якості ідентифікаторів терміна «агрономія» багато в чому зумовлені як безперервністю еволюції агрономічної науки, так і взаємовпливом та інтеграцією когнітивних сфер суміжних предметних галузей. [11]

Явна неоднозначність спостерігається і в дефініціях багатьох агрономічних термінів, що робить їхнє багатоаспектне дослідження актуальним лінгвістичним завданням теорії мови. Як показують наші результати, в агрономічному дискурсі виокремлюють загальнонаукову,

загальнотехнічну, профільну та вузькоспеціальну термінологію, що в сукупності утворює когнітивно-вербальну основу цієї науково-професійної комунікації. Під загальнонауковою термінологією в теорії мови розуміють лексичні одиниці, що трапляються практично в усіх галузях науки. На думку О.Д. Митрофанової, саме ця термінологія становить «лексико-семантичну основу» будь-якого спеціального тексту (Митрофанова, 1985:51). Специфікою досліджуваних термінів є номінація ними одного й того самого поняття та вживання в одному значенні в різних термінологічних системах. Ми приєднуємося до спостереження вчених, що найхарактерніші типи загальнонаукової термінології агрономічного дискурсу можна об'єднати в чотири блоки з огляду на дериваційну структуру лексем та їхні понятійні характеристики в агрономічному дискурсі. Перший блок склали терміни на -ння/-ення - вплив, знання, вивчення, використання, спостереження, значення, відношення, положення, зміст тощо. В агрономічному дискурсі саме лексеми, що позначають процеси, є базовими термінами, повноправними та релевантними членами агрономічної терміносистеми. Ці терміни виражають спеціальне поняття, що відображає специфіку агрономічного дискурсу як особливої терміносфери. До другого блоку ввійшли похідні терміни із суфіксами -ІСТЬ: більшість, можливість, діяльність, життєдіяльність, інтенсивність, якість, особливість, властивість, тощо. У кількісному відношенні ця група слів в агрономічному дискурсі не дуже велика. Третій блок формують лексичні одиниці типу вага, вибір, вихід, обмін, контроль, облік тощо; вони також не дуже широко поширені в агрономічному дискурсі. Четвертий блок представлений лексемами з помітно різною дериваційною структурою: аналіз, метод, матеріал, початок, відсоток, процес, результат, сезон, система, структура, характеристика тощо; це найбільше об'єднання в агрономічному дискурсі. Загально-технічна лексика як аспект агрономічного дискурсу характеризується когнітивною значущістю. За нашими спостереженнями, в агрономічному дискурсі загально-технічних термінів порівняно небагато: агрегат, бульдозер, вентилятор, комбайн, культиватор,

леміш, муфта, трактор тощо. Характерно, що при вживанні загально-технічних термінів як компонентів термінологічних сполучень їхнє значення конкретизується, у зв'язку з чим вони починають функціонувати в агрономічному дискурсі вже як вузькоспеціальні, наприклад: борона-цвяхівка, культиватор-годівниця, культиватор-рослиноживильник, комбайн-підбирач, обприскувач-культиватор, чизель-культиватор та ін. Міжгалузева (професійно орієнтована) лексика у складі агрономічного дискурсу також представлена низкою відмінних рис. В агрономічному дискурсі функціонують профільні терміни з таких наук: хімії - «Азот, N, - хімічний елемент V групи Періодичної системи елементів Менделєєва... Назва Азот походить від грец. azoos - позбавлений життя» (Сільськогосподарська енциклопедія. М., 1969-1975, т. 1: 151); бджільництва - «Льоток - (спец.). Отвір у вулику для вильоту бджіл»; ботаніки - «Плід (ботан.), орган покритонасінневих рослин, що утворюється з квітки і слугує для формування, захисту й розповсюдження ув'язнених у ній насінин» (Радянський енциклопедичний словник. М., 1986:1014); ґрунтознавства - «Розпушування - у сільському господарстві - прийоми обробітку ґрунту, за яких досягається боротьба з бур'янами, приплив у ґрунт повітря та його прогрівання...» тощо. Профільними термінами є також бутонізація, гілочка, лунка, висушування, запилювач, перегній, розмноження, родина, цвітіння тощо, що характеризуються високою інформативною значущістю та понятійно-когнітивною специфікою в агрономічному дискурсі. Вузькоспеціальна термінологія як поняттєво-когнітивна основа агрономічного дискурсу вирізняється дериваційною та семіотичною своєрідністю. Слідом за більшістю термінологів вузькоспеціальну термінологію ми визначаємо як спеціальну лексику, що функціонує лише в одній-двох когнітивних сферах, має іншомовне походження, чітку дефініцію та не має синонімів, наприклад: бластула (грецьк. blastos) - «біол. стадія розвитку зародка багатоклітинної тварини» (Словник іноземних слів. М., 1985:85). Слова, утворені на базі запозичених основ, призначені спеціально

для експлікації понять даної професійної сфери комунікації, мають стилістично закріплене вживання в книжковому мовленні, наприклад: анеуплоїдність (від грец. *apei* без + *haplos*одинокий + *eidos* вигляд), бек-кросування (від англ. *backcross*), гібридність (від лат. *hibndd*), титрування (від фр. *titre*), кодування (від фр. *code*) та ін. Найменший обсяг вузькоспеціальної лексики міститься в когнітивній мікросистемі «Рослинництво», що пояснюється її тематичною комплексністю, взаємопроникненістю та взаємозв'язком із рештою фрагментів агрономічного дискурсу. Семантичний аналіз вузькоспеціальної термінології агрономічного дискурсу показує, що ці лексеми, «як правило, не володіють великою багатозначністю» (Денисов, 1980:64); позначають специфічні поняття конкретних сфер науки: інокуляція, гаструпа, ліпаза, коацервація, етіоляція, автогамія, та інші. Під час дослідження агрономічної термінології як вербально-концептуального підґрунтя дискурсу слід мати на увазі, що термін має, за визначенням М.М. Володіної (2000), когнітивно-дефініційний (фреймовий) характер: «для терміна, який є носієм спеціальної інформації в межах конкретної термінологічної системи, «пошук свого простору всередині пізнання» насамперед пов'язаний із необхідністю класифікуючої поняттєвої дефініції, тобто визначення через найближчий рід і видову відмінність... Класифікуюча дефініція, якою забезпечені терміни, дає змогу оперувати ними як елементами наукового знання» (Володина, 2000:27; 29). Таким чином, кореляція поняття термін є істотною ознакою актуалізації інформаційної ємності терміна. Кожна сформована (розвинена) терміносистема має деяку концептуальну Організацію, що фіксується за посередництвом мовних засобів, які з'явилися в результаті процесів терміноутворення. Ця концептуальна організація спирається на певні механізми утворення конкретних підсистем, структури і формати знання, певні зразки перероблення і сортування інформації, що їх можна побудувати за певними канонічними і прототиповими формами її мовного подання. Вибір кожного елемента підсистеми визначається процесом сприйняття простору,

цілеспрямованої уваги до конкретного предмета з боку людини, врахуванням психолого-культурних характеристик членів мовної категорії. Унаслідок цього в мовних категоріях як основних елементах терміносистем можливе виокремлення певного концептуального ядра та периферії.

Агрономічний дискурс характеризується своєрідністю концептуально-тематичної організації. Виокремлюються такі когнітивно-тематичні сегменти, що об'єднують агрономічні терміни: 1) культурні рослини (кавун, баклажан, пшениця, спаржа, яблуна тощо); 2) бур'яни (вівсюг, буркун, вовчок тощо); 3) вегетативні органи рослин (пелюстка, листок, зав'язь, суцвіття, колос тощо); 4) найважливіші фази життєдіяльності та біологічного існування сільськогосподарських рослин (розгалуження, колосіння, одревеснення, трубкування, розмноження і т.п.); 4) найважливіші фази життєдіяльності та біологічного існування сільськогосподарських рослин (розгалуження, колосіння, укорінення, здерев'яніння, трубкування, розмноження тощо); 5) комахи - шкідники сільськогосподарських культур (бурякова попелиця, довгоносик, клоп-черепашка, кліщ тощо); 6) хвороби рослин (антракноз, бактеріоз, гомоз, стовбури, тощо); 7) прийоми обробітку ґрунту (оранка, боронування, луцення, накочування та ін.); 8) явища й процеси спадковості, мінливості й добору (мутація, делеція, мутагенез, регресія, плейотропія тощо); 9) мікроорганізми (мікроорганізми); 9) мікроорганізми (мікроорганізми); 9) мікроорганізми (мікроорганізми); 10) мікроорганізми (мікроорганізми); 9) мікроорганізми (мікроорганізми).); 9) мікроорганізми (мутант, аутсома, кросовер тощо); 10) властивості, якості та ознаки рослин і мікроорганізмів (мутабільність, безостість, кущистість, цукристість тощо); 11) особа за родом професійної діяльності (агроном, агроном-апробатор, ґрунтознавець, селекціонер тощо). Саме ці когнітивно-тематичні сегменти актуалізують найважливіші смислові кореляції всього агрономічного дискурсу. 15

На наш погляд, на сучасному етапі розвитку і лінгвістики, і агрономії вважати формування агрономічної терміносистеми процесом, що

завершився, ще не можна. Дериваційні аспекти агрономічного дискурсу тісно взаємопов'язані з номінативним та когнітивними: «не меншою мірою акт номінації залежний і від комунікативних чинників, тобто від того, в якій ролі мислиться його результат як одиниця дискурсу». Слід погодитися з думкою, що «нові позначення створюються не тільки для того, щоб фіксувати результати пізнавальної та емоційної діяльності людини, а й для того, щоб зробити ці результати надбанням інших людей» (Там само).

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ АНГЛОМОВНИЙ АГРАРНИЙ ДИСКУРС ЯК ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА

3.1. Елементи ономастики

У більшості теоретичних праць ономатологів власне ім'я розглядається як мовно-мовленнєва категорія (А.В. Суперанська), як лінгвістична категорія як абстрактно-конкретна категорія мови (Н.К. Фролов). Відповідно лінгвістична сутність власного імені, його відмінність від інших лексичних (і ширше – мовних) категорій лежить в основі традиційного розуміння категорії власного імені в системі мови. Ономастичне знання людина отримує в результаті концептуалізації та категоризації навколишньої дійсності. Внаслідок цього природно вважати, що знання про власне ім'я, про його специфічні риси – це результат пізнання, осмислення і вживання того чи іншого конкретного слова з метою називання. Це знання передбачає наявність відповідної характеристики у предмета думки та ілюструє специфіку мовної свідомості та форм освоєння світу в мові. Іншими словами ономастичні знання - це знання власного імені і все, що з ним пов'язане. Багато вчених, розглядаючи специфіку власних назв, відзначають, що будь-яке власне ім'я має набір граматичних категорій, найважливіша з яких – конкретність [Васильєва 2006: 10]. Як і будь-яке слово лексичної системи мови, власне ім'я є лексичною, а не лексико-граматичною і тим більше не граматичною категорією. Розглядаючи специфіку власних назв, вчені одностайно підкреслюють різноманітність власних назв (за денотативною співвіднесеністю, семантикою, структурою, часом їх появи та існування, функціональною специфікою) і вказують на особливе положення ономастичних одиниць у системі мови фонетиці, граматиці). На думку О.В. Баранова, власне ім'я служить фактором виділення об'єктів і суб'єктів на основі початкових знань, які, розширюючись, накладаються на нові відомості. З традиційної погляду, предметом ономастики є ономастична

лексика як штучно створені мовні знак і найменування, як сукупність слів, що є позначенням певного широкого класу предметів. У процесі промови вони «мають конкретний зміст для того, хто говорить, і наповнені своїм особливим змістом» [Фролов 2005: 20]. Ономастична категорія на рівні мови суворо розпадається на певні семантичні групи слів: імена земного простору, що відносяться до живої природи (антропонім, зоонім, фітонім та ін.), імена земного простору, що відносяться до неживої природи (топонім, гідронім, ойконім, некронім і т.д.), імена простору, які не існують у природі (віртуонім, міфонім, теонім, бібліонім, поетонім та цілий ряд ін.).

Та чи інша ономастична категорія знаходить своє мовне відображення в матеріально вираженій сукупності певних тематичних груп ономастичної лексики та виявляє свій власний концептуальний зміст. При вивченні ономастичного простору у вітчизняній ономастиці більшістю вчених використовується такий підхід, під час якого вся ономастична лексика сприймається як ономастичне поле. Ономастичне поле – певним чином організовані елементи ономастичного простору, всередині якого реалізуються закономірності їх систематизації і функціонування.

Дослідження показало, що особливість англomовного термінологічного поля хвороби тварин полягає в прагненні використовувати національні терміни, оскільки з вибірки термінів, що позначають хвороби тварин загальним обсягом 1560 одиниць 639 є споконвічно англійськими, що становить 41%. Власні терміни, що з'явилися у термінологічному полі «хвороби тварин» англійської мови, представлені великим корпусом епонімічних термінів. Епоніми – терміни, що містять імена, що відбивають розвиток ветеринарії як науки, що позначають поняття, безпосередньо пов'язані з причинами, діагностикою хвороб тварин та їх лікуванням [12, с. 36]. Як приклад наведемо номінацію хвороб, які отримали свою назву на честь особи, прізвище якої пов'язане з дослідженням та відкриттям хвороби: Aujeszky's disease, Barlow's disease, Chagas disease, Christmas disease, Legg-Calve-Perthes disease, Marek's disease. Велика кількість назв хвороб тварин

пов'язана з місцем їх виявлення та діагностикою. Наприклад, Eastern equine encephalomyelitis – східний кінський енцефаломієліт, гостре нейровірусне захворювання, що вражає центральну нервову систему тварин і людини; Nairobi sheep disease – африканський гастроентерит овець (Найробі – місто поблизу екватора, столиця Кенії); Newcastle disease – хвороба Ньюкасла, псевдочума птахів, виявлена на північному сході Англії поблизу міста Ньюкасл. У досліджуваному термінологічному полі багато термінів містять назву тварин, для яких характерне захворювання, наприклад, bovine spongiform encephalopathy – губкоподібної енцефалопатії великої рогатої худоби; swine dysentery – дизентерія свиней; swine erysipelas - рожа свиней; swine influenza (swine flu) – свинячий грип. У деяких назвах містяться позначення частин тіла, уражених хворобою: foot-and-mouth disease (hoof-and-mouth disease) - ящур, хвороба, що вражає копитних тварин, а також свиней, характеризується ураженням слизових оболонок ротової та носової порожнини, ураженням кінцівок; bluetongue – інфекційна катаральна лихоманка овець, «синя мова», блютанг, яка проявляється ураженням слизової оболонки, набряком язика, лихоманкою, при цьому язик тварини набуває брудно-синього кольору.

Щодо ономастичних одиниць агрономічних термінів сучасної англійської мови, то нами були виявлені антропоніми. Вони, зазвичай наявні у назвах рослин. Наприклад: Lady Laurel – вовче лико звичайне, Adder's Tongue – вужачка звичайна, Alexanders – чорна трава. Іноді можна встановити зворотній процес, коли навпаки назви рослин застосовуються як імена людей. Жіночі імена зазвичай означають щось ніжне, прекрасне і тендітне, наприклад Vanessa (метелик), Viola (фіалка), Zara (світанок), іноді вказують на риси характеру Rachel (ягня) або вдачу Debra (з давньоєврейської «медоносна бджола»), іноді на щось незвичайне Rosemary (морська роса). Чоловічі імена навпаки вказують на міць і силу Bernard (сміливий, як ведмідь), Oak (дуб), заняття якимось ремеслом наприклад Adam (з давньоєврейської «земля»), Philip (друг коней), Butch (м'ясник), Abel

(пастух), George (фермер).

Термінології у рослинництві може бути властиве таке явище, присутності антропоніма в українському еквіваленті, наприклад apple gum – евкаліпт Бріджеса, назв міфологічних істот, євангелічних імен: common St. John's wort (*Hypericum perforatum* L. – звіробій продірявлений); позначень спорідненості і т.д. Одна з назв відомої рослини *Tussilago farfara* англійською мовою звучить як son-before-father – що можна перекласти як «син перед батьком». Ця назва відображає той факт, що відразу після сходу снігу рослина зацвітає (з'являється «син»), а потім, значно пізніше, виростає листя («батько»). А українська назва цієї всім відомої рослини акцентує увагу на іншій її характерній особливості - верхня і нижня поверхні листя на дотик суттєво відрізняються. М'яка, «тепла» нижня та холодна, гладка верхня – «мати-й-мачуха». Це назви, що є відображенням сфери духовної народної культури.

Однак існуючі у різних народів уявлення про рослини як про живі істоти, наділені злими і добрими силами, змушують шукати в назвах не тільки раціональні, а й емоційно-оцінні, характеристичні, сакральні та інші мотиви номінації. У зв'язку з цим можна виділити групу «відсуб'єктних» номінацій (хоча і в них певною мірою знаходять відображення знання людини про властивості тієї чи іншої рослини). У народній фітонімії фіксуються передусім властивості рослин, які мають пізнавально-оцінну орієнтацію. Цілющі та отруйні властивості рослин, наявність у них приємного або неприємного запаху, як правило, реалізуються в оціночних номінаціях:

1) модель оціночної ідентифікації позитивних або заперечних властивостей рослини через сакральні словесні «образи» (бог, богородиця), багато англійських назв рослин відноситься до Діви Марії: Our Lady's bedstraw (*Galium* – підмаренник), Lady's candlesticks (*Primula* – примула), Our Lady's cushion (*Armeria* - Армерія).

2) назви, що відображають повір'я, пов'язані з народним календарем

природи (фітоніми, утворені за такою номінативною моделлю, найчастіше є похідними від імен святих): herb Archangel (*Lamiastrum* – зеленчук), Saint John's wort (*Hypericum* – гіперікум, звіробій), Saint Bridget's anemone (*Anemone coronaria* – анемон), Saint Bruno's lily (*Paradisea liliastrium* – парадизея лілієподібна), Saint Bernard's lily (*Anthericum liliago* – віночник ліліаго), Saint George's beard (*Sempervivum tectorum*). ін., в Уельсі нарцис (*Narcissus Pseudo-Narcissus*) називається Saint Peter's bell «дзвін святого Петра», а Saint Peter's herb («трава святого Петра») є назвою для примули (*Primula veris*) в деяких частинах Англії [Там же, з . 33];

3) принципи номінації, пов'язані з язичницькими уявленнями та віруваннями, та «образи нечистої сили» (відьма, диявол): witch panic grass (*Panicum capillare* – просо волосоподібне), devil grass (*Elytrigia repens* – пирій повзучий), devil's-f vulgaris – льнянка звичайна), devil's ironweed (*Mulgedium* – чортова вернонія, молокан канадський) і т.д.

Романтичні назви даються особливо яскравим кольорам, що викликають відповідні емоції, наприклад, love-in-a-mist (*Nigella damascena* – нігелла, чорнушка), love-lies-bleeding (*Amaranthus candatus* – амарант). Особливо промовистою є «неофіційна» назва для братків (*Viola tricolor*) – love-in-idleness, або jump-up-and-kiss-me.

Якщо детальніше розглядати принципи науково-ботанічної номенклатури та «побутові» назви рослин, то легко помітити, що англійській мові (на відміну від української) властива більша образність, тому в ньому частіше зустрічаються назви, утворені метафоричним способом номінації: milk-vetch – молочай, needlegrass – хвойник, southern lady fern – папороть південна, shepherd's purse – грицики, hawthorn – глід, thorn-apple – терен та багато інших. Це можна пояснити багатомілінарною історією садівництва у Великій Британії та любов'ю англійців до світу природи, їх уважним ставленням до навколишніх рослин і як наслідок – уособлення, порівняння, антропоцентричність та яскрава образність.

В термінології рослинництва використовуються також – епоніми, тобто

назви на честь видатних людей, зазвичай науковців, які відкрили та описали той чи інший вид рослин (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Таблиця відповідності назв ботанічних родів

Наукова назва	Ботанічні характеристики	На честь кого названий рід рослин
Amherstia Wall. (1826)	Амхерстія. Листопадні дерева з М'янми з великими квітками, схожими на орхідеї	Амхерст, Сара (англ. Sarah Amherst, 1762-1838), жінка-натураліст, ботанік, дослідник флори Гімалаїв, Індії, М'янми;
Ammannia L. (1753)	Амманія. Невисокі водні рослини з озер та боліт Африки	Амманн, Пауль (нім. Paul Ammann, 1634-1691), німецький лікар і ботанік; директор медичного саду в Лейпцизькому університеті, автор роботи з флори околиць Лейпцигу.
Bougainvillea Comm. ex Juss. (1789)	Бугенвілея. Вічнозелені чагарники (іноді дерева) із Південної Америки. Цінуються як кімнатні та оранжерейні рослини, в першу чергу через свої яскраво забарвлені широкі приквітки.	Бугенвіль, Луї Антуан де (фр. Louis Antoine de Bougainville, 1729-1811), французький мандрівник, керівник першої французької навколосвітньої експедиції, член Паризької Академії наук.
Commelina [Plum. L. (1753)	Коммеліна. Американські та австралійські трав'янисті рослини, часто з повзучим стеблом. Квітки дрібні, із трьома пелюстками, зазвичай синього кольору.	Коммелін, Ян (нідерл. Jan Commelijn (Commelin), 1629-1692), один із засновників ботанічного саду Hortus Botanicus Amsterdam,
Degeneria I.W.Bailey & A.C.Sm. (1942)	Дегенерія. Невисокі дерева з Фіджі островів. Зародок дегенерії чудовий тим, що зазвичай він із трьома сім'ядолями, зрідка — із чотирма. Цей рід був названий «ботанічною сенсацією ХХ століття».	Дегенер, Отто (англ. Otto Degener, 1899-1988), американський ботанік, дослідник флори Тихого океану, один із найкращих фахівців з флори Гавайських островів; дегенерію було описано на основі матеріалів, зібраних Дегенером на островах Фіджі в 1941 [13].

Одним із розділів ономастики, яка також має місце в назвах рослин є топоніміка. Серед топонімів, що є складовими аграрних термінів можна виділити наступні:

1) назви країн Pellitory-of-Spain – німецька ромашка лікарська Japanese Mint – м'ята польова, Mexican Poppy - аргемона мексиканська, American Chestnut – каштан їстівний.

2) назви континентів або країн African Marigold – чорнобривці

пряmostoячі, Arabian Jasmine – жасмин садовий

3) назви островів Madagascar Periwinkle – карантус рожевий, Barbados Nut - ятрофа куркас

4) назви штатів: Californian Juniper - (яловець каліфорнійський, Californian Laurel - умбелюларія каліфорнійська

5) назви водяних об'єктів Mediterranean Aloe – алое вера.

6) назви міст Lima Bean – квасоля звичайна, Jerusalem Oak – лобода запашна

У термінах тваринництва назви місцевості або міст функціонують в якості номінації порід. Це можуть бути наприклад:

1. породи корів: Jersey, British White

2. свиней: Yorkshire, Duroc

3. овець: Hampshire, Suffolk

4. курей: Orpington

Отже, дослідження в сфері ономастики сприяють дослідженню лінгвістичних проблем, етимологічної складової та особливостей розвитку мови.

3.2. Явища омонімії та полісемії

Полісемія означає здатність слова мати одночасно кілька значень. Явище полісемії, або багатозначності, належить до найважливіших проблем лексикології і постійно перебуває в центрі уваги лінгвістів. Омонімія, тобто збіг у звучанні та написанні слів, різних за значенням.

Як приклад полісемії, можна навести слово «земля». У сучасній українській мові воно має такі значення: 1. Назва планети, третьої від Сонця. Земля обертається навколо своєї осі; 2. Суходіл (на відміну від водного простору). Мореплавці нарешті досягли землі; 3. Країна, держава. Заморські землі; 6. Територія з угіддями, що перебуває в чіємусь володінні,

користуванні. Фермерська земля. [9, 129]. Як видно з прикладу, сучасна лексикологія вбачає в багатозначності слів їхню здатність до семантичного варіювання, а реалізацію того чи іншого значення слова здійснюють контекст, ситуація, або тематика мовлення.

Між значеннями багатозначного слова існує певний семантичний зв'язок, що виражається в наявності в них спільних елементів смислу - сем. Полісема, тобто полісемантичне слово - це одне слово, у якого є кілька пов'язаних між собою значень.

Однією з головних особливостей багатозначного слова є те, що окремі його значення завжди пов'язані між собою. Вторинні, переносні значення полісемантичного слова групуються навколо основного, яке зазвичай виступає як семантичне ядро.

У науковій та лінгвістичній літературі сутність омонімії розуміється не однозначно. Основною роботою з цього питання є стаття в журналі «Питання мовознавства» В.В. Виноградова «Про омонімію і суміжні з нею явища» 1968р. У цій статті Виноградов дає визначення омонімії та розмежовує суміжні з нею явища. І Д. Е. Розенталь погоджується з точкою зору Виноградова і дає визначення таким: омонімія (від гр. *homos* - однаковий, *ónyma* - ім'я) - це звуковий і граматичний збіг мовних одиниць, які семантично не пов'язані одна з одною. А лексичні омоніми - це слова, які звучать однаково, але мають абсолютно різні значення.

Здебільшого майже всі лінгвісти під час визначення омонімів наголошують на тому, що омонімічні пари - це слова, які збігаються за звучанням, однакові за своєю формою, але значення яких жодним чином не пов'язані одне з одним, тобто не містять жодних спільних елементів змісту, жодних спільних семантичних ознак. Вони являють собою окремі, самостійні слова.

Співвідношення між полісемією та омонімією Розглянувши низку визначень концептів «полісемія» та «омонімія», легко виявити, що

співвідношення між полісемією та омонімією видаються надто тісно пов'язаними та складними.

Полісемія - найцікавіше явище в плані проблеми мови і мислення. За полісемією завжди ховається зусилля людської думки в пошуках нових і нових засобів пізнання, вираження, експресії. То за омонімією ж нічого не приховується, крім гри випадку.

Одним із головних чинників, що визначає межі між полісемією та омонімією є наявність семантичного зв'язку. За полісемії різні значення одного слова завжди пов'язані між собою за змістом. Цей зв'язок може бути різним: ґрунтуватися або на схожості предметів, що називаються одним словом, або на суміжності, або на відношенні «частина - ціле». Скільки б значень не мало багатозначне слово, як би не були різноманітні ці значення, слово залишається самим собою.

А. І. Смирницький абсолютно правильно стверджує: для того, щоб лексичні різновиди слова являли собою варіанти одного і того самого слова (інакше кажучи, щоб не виникала омонімія), необхідно: 1) щоб вони мали спільну кореневу частину, тобто виражену в звуковій оболонці лексико-семантичну спільність, 2) щоб не було відповідності між матеріальними, звуковими відмінностями та відмінностями лексико-семантичними, тобто щоб перші не виражали останніх. Таким чином, у варіантах слова ми бачимо або лексичну відмінність, яка не виражається зовні, або, навпаки, зовнішню відмінність, яка не виражає лексичної відмінності. Прикладом другого в нього слугує англійський прислівник *often* і прислівник *oft*; виявляючи зовнішню відмінність у фонемному складі, обидві форми мають одне значення, а саме 'часто', і їх слід визнати варіантами (фономорфологічними) одного слова.

Полісемія - найцікавіше явище в плані проблеми мови і мислення. За полісемією завжди ховається зусилля людської думки в пошуках нових і нових засобів пізнання, вираження, експресії. То за омонімією ж нічого не приховується, крім гри випадку. Як це виходить?

На відміну від полісемії значення омонімічних слів не мають нічого спільного між собою або ж колишній зв'язок між значеннями омонімів з погляду сучасного стану втрачено.

Омонімами. називаються слова, які однаково звучать, але не пов'язані за значенням (за схожістю, суміжністю (від грец. *homonyma* від *homo-* «однаковий» і *oboma* - «ім'я»). Явище збігу в звучанні не пов'язаних за значенням слів носить назву омонімії: *lead* [li:d] 'свинець' і *lead* [li:d] 'вести'.

Розрізняють повну й часткову омонімію, за якої збігаються тільки окремі форми слів, звані омоформами, напр. укр. «стих» (дієслово) і «стих» (іменник.), англ. *saw* 'пилка' і *saw* (форма дієслова *to see* «бачити»); *rose* - троянда і *rose* (форма дієслова *to rise* «сходити»). Поряд з омонімами виокремлюють також омографи - слова, що мають однакове написання, але різний наголос (в укр. яз: «атлас» - збірка географічних карт - «атлас» - тканина, «замок» - «замок» і т. п.) або вимову «*bow*» [bou] - бант і «*bow*» [bau] - уклін, та омофони - слова, що вимовляються однаково, але різняться в написанні: в укр. мові частіше це слова, що збігаються за звучанням лише в окремих формах: «плисти»-«плести», тощо. В англійській мові, як приклад можна навести слова: «*tail*» [teil] - хвіст і «*tale*» [teil] - історія, казка.

У мовах із більш традиційною орфографією, як, напр., англ. мови, омоформів, значно більше: *write* і *right*, *week* і *weak* тощо.

Омофонами називаються різні слова, які, розрізняючись під час їхнього написання, збігаються у вимові, наприклад: в англійській слова *write*- писати і *right* – прямий, прямо, випрямлятися вимовляються однаково [rait]. Омографами називають такі різні слова, що збігаються за написанням, хоча й вимовляються по-різному (як щодо звукового складу, так і місця наголосу в слові), наприклад: українські слова *замок* і *замок*, англійські *tear* - сльоза і *tear* - рватися.

Здебільшого, не можна не погодитися з тим, що омонімія та полісемія – поняття різні, також не можна не визнати й того, що поняття ці мають спільну ознаку - відмінність значень за тотожності форми. Навіть певною

мірою можна вважати, що це дає змогу об'єднати їх у ширше поняття неоднозначності.

3.3. Колористична лексика

Кольорова символіка в різних мовах має різне смислове навантаження. Свідок історії народу – його мова. Мова, в якій кожне слово – факт. Факт ставлення народу до тієї чи іншої історичної події. Тобто мова може описувати різні ситуативні моменти життя за допомогою назви кольорів.

Колороніми є складним лінгвокультурним поняттям. Колороніми виступають як частина тексту, що передає його сенс, що й збагачує структуру за рахунок інформаційного та образного потенціалу [9, с. 84].

У сприйнятті кольору відображаються найбільш значущі для людей об'єкти та події. Але колірна картина світу повністю не може передати реальну дійсність навколишнього середовища. При назві кольорів виникають певні асоціації, базою для яких слугували незмінні властивості людини і природи: червоний для позначення крові, зелений – трави, дерев, синій – неба [9, с. 83]. В англійській мові кольоропозначення, що входять до лексико-семантичної групи, часто замінюються загальноживаними словами на спеціальну лексику, тобто використання основного кольору переходить у детальний його опис [10, с. 74]. Наприклад, забобонні упередження людини викликали певне негативне ставлення до сприйняття певних кольорів [10, с. 83]. Так, чорний колір в англійській мові здавна асоціювався з різного роду нещастями: темрявою, горем («black mark», «black humour»), сумом, злом («black mood»). Також простежується імпліцитний спосіб позначення самого чорного кольору, що трапляється в кольоросприйнятті англійців у побуті та традиційній культурі [7, с. 2]. Перша асоціація – це темрява (black as coal, black as ink, black as night). В англійській мові один і той самий колір, чорний, може сприйматися в протилежному значенні:

(«black day»), але «чорний як вугілля» / «black as coal», «чорний як вороняче крило» / «black as a raven's wing» має позитивне значення [8, с. 114].

Даний колір у різних контекстах може набувати іншого значення та забарвлення, «чорний» ототожнений із незаконною діяльністю: «чорний ринок» / «black market», «black economy» / «чорна бухгалтерія», «blackmail» / «шантаж» [9, с. 48-50].

Білий колір у людини не завжди викликав і викликає позитивні емоції. Відомо, що цей колір асоціюється насамперед із поняттям миру, невинності та чистоти, але звернімо увагу і на його негативне сприйняття, у значенні як хвороба («white as a sheet»), брехня та лицемірство («white sepulcher»), марність («white elephant») [10, с. 72].

В англійській мові слово червоний - «red» перекладається як рудий і червоний («red-haired», «red fox»). Але для останнього є відповідне позначення ginger («ginger-red hair» - рудо-каштанове волосся). Семантичне значення червоного кольору змінюється безумовно в різних контекстах. Червоний колір у більшості народів спочатку асоціюється як колір крові. У англійців це значення мається на увазі в таких виразах, як «to take smbred-handed» / «застати когось на місці злочину», дослівно «застати когось із червоними руками». Також, як і російською мовою вираз «очі налилися кров'ю» «to see red» [4, с. 116-117]. Існує проста рима - «true blue». В англійській мові для позначення «темно-синього» використовують словосполучення «navy blue» («флотський синій»), оскільки Велику Британію визнано морською державою, а в період колоніального розквіту в моду ввійшов «Indian blue» / «індиго».

Поняття колоронім являє собою окремо взяту лексему, тотожну поняттю словосполучення, яке передає значення колірного відтінку. Відомо, що кожна мова є унікальною за структурою і за змістом, але це не виключає можливість визначити в них основні та додаткові кольороіменування [9, с. 102].

Іноземна мова (у даному випадку англійська) має свою особливість у

кольоросприйнятті.

Слід зазначити, що в текстах трапляються здебільшого базові означення кольору, але через відсутність їхньої внутрішньої форми, визначають її лише вдаючись до унікальних етимологічних досліджень.

У випадку кольороозначень додаткового рівня можна помітити яскраво виражену внутрішню форму. Для доказу можна навести приклади, пов'язані з назвами рослин або квітів: «rose», «lavender». Предмети та явища можуть бути джерелом виникнення кольороозначень [9, с. 102]. Розглянемо кольороозначення, утворені з двох коренів, кожне слово означає колір колір: «yellow-brown», «reddish-purple», «purple - red».

Також можна виокремити однокореневі прикметники основних кольороозначень, що уточнюють відтінок: «golden», «sorrel», «silver», «crimson», «scarlet», «emerald», «gold», «silber», «saphirblau», «ultramarin». Сюди ж входять лексеми «dark», «light», «pale», «bright», «hell», «dunkel» «blasse», що не виступають у ролі кольороіменування, а позначають його інтенсивність, тобто виконують функцію слів - інтенсифікаторів.

У деяких прикметниках, що визначають колір, зустрічаються два корені, але при цьому одна основа означає колір, а інша - об'єкт: «brick-coloured», «flesh-coloured» [8, с. 83-87].

У А.П. Василевич ми знаходимо таку класифікацію, категорію кольору: нежива природа (snowy), флора (laxen), фауна (canary, fiery, raven), плоди, ягоди, овочі (chestnut), квіти (rose), харчові продукти (milk-white), метали й коштовне каміння (emerald green, pearlwhite), артефакти (brick-red), назви фарб і барвників (carmine).

В українській мові такі слова частіше називають об'єкти природи:- від найменувань рослин (15 од., 48%): мареновий – «мареновий колір (яскраво-червоний)» - утворено за кольором яскравих фарбувальних речовин, які видобуваються з чагарникової рослини марени; горобиний - за кольором стиглих ягід горобини; фісташковий - світло-зелений, за кольором ядра фісташки та ін.;

- каміння, мінерали (5 од., 16%): малахітовий утворено за кольором каменя малахіту, свинцевий від іменника свинець та ін.

- природні фарбувальні речовини (1 од., 3%): найменування барвника пурпур, витягнутого з морських молюсків, стало основою для прикметника пурпурний - від багряного до пурпурно-фіолетового кольору.

Значно меншим обсягом у українській мові представлені такі колірні слова, які походять від назв:

- кольору шерсті тварин (1 од., 3%): верблюжий – «сірувато-жовтий»;

- артефактів, тобто продуктів або предметів, створених людьми (3 од., 10%): пляшковий - темно-зелений колір, тобто колір пляшкового скла; від цукор утворено колірне значення цукровий (суто-білий) та ін.;

- речовин (1 од., 3%): молоко стало основою колірного значення молочний, позначаючи блакитно-білий колір;

- явищ (2 од., 7%): іменник дим ліг в основу прикметника димчастий – «світло-сірий, кольору диму»; від ім. попіл утворено колірне значення попелястий – «світло-сірий, колір попелу».

Об'єктом для колірного найменування може виступати навіть сама людина (3 од., 10%): мертвенно-блідий, утворено від додавання слів мертвий + блідий (типовий колір шкіри мерців - синій) і блідий, що в сукупності дає значення «блідий до синяви» та ін. В англійській мові кольороозначення, утворені від різних об'єктів дійсності, відрізняються не якісно, але кількісно. Досить часто такими об'єктами виступають природні явища: - рослини (9 од., 24%): колірне найменування aubergine позначає темно-пурпуровий колір, саме найменування утворене від слова aubergine - баклажан; від яскравого пурпурово-червоного кольору квіток фуксії утворене колірне найменування fuchsia; іменник hazel (лісовий горіх) дав назву колірному найменуванню hazel – «червонувато-коричневий колір» тощо; - найменування каміння, мінералів (6 од., 16%); - назви каміння, мінералів (6 од., 16%); колірне значення magenta утворене від назви червоної анілінової фарби; за кольором нефритового каменю отримує колірне значення слово jade; колірне значення

platinum утворене від кольору платини тощо; - найменування каменів, мінералів (6 од., 16%);

- природні фарбувальні речовини (4 од., 10%): слово ultramarine утворено від назви пігменту ultramarine з яскраво-синім кольором та ін. Порівняно з українською мовою, в англійській більш значно представлені найменування, утворені за ознакою схожості з кольором тварин (7 од., 18%):

- колірне значення слова salmon утворено від іменника, що позначає рибу, на тій підставі, що її м'ясо має помаранчево-рожевий колір, тож складене найменування salmon pink означає помаранчево-рожевий колір (колір м'яса лосося); колірне найменування buff означає «жовтувато-коричневий колір, колір буйволлової шкіри»;

слово fawn утворено від найменування молодого оленя (fawn), що має шкуру світлого жовтувато-коричневого кольору тощо.

Об'єктами дійсності, що дали назви колірним найменуванням, виступають також:

- артефакти (3 од., 8%): слово burgundy – «темно-червоний колір» - утворене від найменування бургундського вина, аналогічно і в слові wine: його колірне значення - темно-червоний - утворене від притаманного кольору самій рідині - вину (чи wine) та ін.;

- явища (3 од., 8%), 8%): найменування midnight blue означає 'дуже темний синій колір', цей відтінок створюється за рахунок компонента midnight - темний, майже чорний час доби; sea green - прикметник, що означає світлий блакитно-зелений колір, такий відтінок формується за рахунок першого компонента - sea, який має зеленуватий колір (колір моря, морської хвилі).

До утворення колірних найменувань можуть залучатися об'єкти, пов'язані з людиною, дітьми (6 од., 16%): найменування baby pink позначає світлий відтінок рожевого. Саме компонент baby у поєднанні з колірним компонентом створює цей відтінок, тому що шкіра дитини світла, ніжна, має легкий рожевий відтінок; найменування cardinal бере своє колірне значення

від яскраво-червоного кольору одягу, що його носять сановники Римської католицької церкви; слово *tan* має колірне значення, яке стосується засмаглої шкіри та ін.

Виявлені дані можна представити у вигляді двох графіків, що показують переваги у виборі об'єктів колірної номінації росіян і англійців (Рис. 1, 2).

Таким чином, кольороозначення в обох мовах можуть бути першоподібними й утвореними від найменувань різних об'єктів світу. Виявлено, що мотивовані основи слів можуть збігатися в обох мовах.

Було визначено, що носії обох мов найчастіше обирають об'єктом для утворення колірного значення найменування рослин, каміння, мінералів і різних артефактів. Найчастішими такими об'єктами в українській мові виступають природні явища - рослини і каміння, мінерали, в англійській - каміння, мінерали, кольори шерсті тварин, сама людина.

Таким чином, у розглянутих мовах кольоропозначення поділяються на складні, складнопохідні та складові. Слід зазначити, що кольороозначення в англійській мові, так і неоднорідні, тобто в стилістичному напрямі зустрічаються слова з нейтральним забарвленням, а також слова, які можна віднести до поетичної лексики. У лексико-семантичному полі здебільшого зустрічаються прикметники, рідше - іменники та дієслова.

В англійській мові трапляються кольоропозначення, які утворилися від переосмислених денотатів, *Oxford-blue*, *Alice blue*, *hunter's pink*. У наведених прикладах зустрічаються слова, що мають ономастичний характер, антропоніми.

ВИСНОВКИ

1. Багато термінів, що застосовуються в науково-дослідницькій сфері, характеризуються багатогранно і суперечливо. До їхнього складу безумовно входить таке поняття, як дискурс. Кожна наука і науковий напрям підходить до вивчення дискурсу залежно від специфіки предмета. Він є складним багатогранним явищем, яке досліджувалось багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими, які працювали над дослідженням різносторонніх аспектів цього явища. Це поняття визначалось як «як мовленнєвого потоку, мови в її постійному русі...», «...є комплексною комунікативною подією, що відбувається між мовцем і слухачем (спостерігачем), в певному часовому, просторовому та та іншому контексті...». Ми пропонуємо визначити дискурс визначити його як окремий випадок тексту, що не має чіткого контуру та обсягу і перебуває у постійному русі;

2. Типологічні особливості дискурсу характеризуються тим, конкретного середовища та конкретних особистостей, яким повідомлення прямо чи опосередковано адресовано, зокрема; жанрові та стильові риси як самого спілкування, так і тієї комунікативної ситуації, до якої воно включається; безліч асоціацій з попереднім досвідом, які так чи інакше потрапили в орбіту даної мовної дії. При цьому типологічно дискурс розглядається як персональний (особистісно-орієнтований) та інституційний.

3. Відповідно до типології агродискурс або сільськогосподарський дискурс являє собою особистісно-орієнтований та інституціональний типи комунікації у сфері взаємодії виробників сільськогосподарської продукції як учасників агросфери - однієї з царин виробництва, обробітку та споживання сільськогосподарської продукції він являє собою конгломерат різноманітних типів і видів дискурсів - агрономічного, ветеринарного, економічного, агротехнологічного та ін.

4. Сучасний англomовний аграрний дискурс є лексичною системою з різними лінгвістичними характеристиками. Так, ономастична характеристика

знаходить своє мовне відображення в матеріально вираженій сукупності певних тематичних груп ономастичної лексики та виявляє свій власний концептуальний зміст. Так, щодо ономастичних одиниць агрономічних термінів сучасної англійської мови, то нами були виявлені антропоніми, які зазвичай наявні у назвах рослин. У народній фітонімії фіксуються передусім властивості рослин, які мають пізнавально-оцінну орієнтацію. Цілющі та отруйні властивості рослин, наявність у них приємного або неприємного запаху, як правило, реалізуються в оціночних номінаціях.

Якщо детальніше розглядати принципи науково-ботанічної номенклатури та «побутові» назви рослин, то легко помітити, що англійській мові (на відміну від української) властива більша образність, що можна пояснити багатовіковою історією садівництва у Великій Британії.

Топонімічні назви рослин структуровані відповідно до різних географічних об'єктів (країна, місто, море та ін). А також уточнені назвами відповідно автентичних найменувань представників флори різних континентів.

5. Щодо розмежування понять омонімії та полісемії, то існує певний семантичний зв'язок, що виражається в наявності в них спільних елементів смислу - сем. Полісема, тобто полісемантичне слово - це одне слово, у якого є кілька пов'язаних між собою значень.

Однією з головних особливостей багатозначного слова є те, що окремі його значення завжди пов'язані між собою. Вторинні, переносні значення полісемантичного слова групуються навколо основного, яке зазвичай виступає як семантичне ядро.

Полісемія - найцікавіше явище в плані проблеми мови і мислення. За полісемією завжди ховається зусилля людської думки в пошуках нових і нових засобів пізнання, вираження, експресії. То за омонімією ж нічого не приховується, крім гри випадку.

6. Щодо колористики, то кольорова символіка в різних мовах має різне смислове навантаження. При назві кольорів виникають певні асоціації, базою

для яких слугували незмінні властивості людини і природи. Колір у різних контекстах може набувати різного значення та забарвлення.

При порівнянні кольороозначення країнської та англійської мов було визначено, що носії обох мов найчастіше обирають об'єктом для утворення колірного значення найменування рослин, каміння, мінералів і різних артефактів. Найчастішими такими об'єктами в українській мові виступають природні явища - рослини і каміння, мінерали, в англійській - каміння, мінерали, кольори шерсті тварин, сама людина.